

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**DIPLOMSKO DELO
UNIVERZITETNEGA PROGRAMA**

**ZNAČILNOSTI POSLOVANJA PODJETJA
SLOVENSKE ŽELEZNICE, D. O. O.**

Tina Matovina

Ljubljana, september 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO
UNIVERZITETNEGA PROGRAMA

**ZNAČILNOSTI POSLOVANJA PODJETJA
SLOVENSKE ŽELEZNICE, D. O. O.**

Kandidatka: Tina Matovina
Številka indeksa: 040 34439

Mentor: dr. Primož Pevcin, docent

Ljubljana, september 2010

POVZETEK

Vsako podjetje potrebuje prave informacije za pravilno odločanje o ukrepih za izboljšanje konkurenčnosti, dvig produktivnosti, doseganje višje donosnosti itn.

Podjetje mora za pridobitev pravih informacij o poslovanju podjetja dodobra spoznati samo podjetje, pri čemer si lahko pomaga z analizo poslovanja. Analiza poslovanja namreč obsega zbiranje informacij o preteklem in sedanjem poslovanju, njihovo primerjavo z normalnim poslovanjem, ugotavljanje razlik med obema in iskanje vzrokov za odstopanja.

V svoji diplomski nalogi sem analizirala podjetje Slovenske železnice, d. o. o. (v nadaljevanju SŽ), ki je organizirano v obliki družbe z omejeno odgovornostjo, ustanovljene s strani Republike Slovenije, ki je tudi edini družabnik in ustanovitelj družbe. Podjetje ima s strani države podeljeno koncesijo za izvajanje javne službe prevoza potnikov. Koncesija je s koncesijsko pogodbo urejeno dvostransko pravno razmerje med državo oziroma lokalno skupnostjo. Čeprav naj bi koncesionirano javno službo opravljali zasebnopravni subjekti, ki so bili ustanovljeni z namenom pridobivanja dobička, moramo ločiti med dvema subjektoma, in sicer tem, da se z javnimi službami zagotavljajo javne dobrine, katerih zagotavljanje nima za glavni cilj pridobivanja dobička, in tistim, ki za njih opravlja koncesionirano javno službo zaradi dobička.

Ključne besede: koncesija, javno podjetje, železniško gospodarstvo, poslovni izid, kazalniki, gospodarnost.

SUMMARY

Every company needs the right information to properly decide on which measures to take in order to improve competitiveness, increase productivity, achieve higher profitability, etc. A company can obtain information of the company's business with the help of the business analysis. Analysis of companies performance is the gathering of information on past and present projects, comparing them with average performances, the differences between the two and finding the causes of deviations. In my thesis I analyzed the company Slovenian Railways Ltd. (Hereafter SZ), which is organized as a limited liability company established by the Republic of Slovenia, which is also the sole shareholder and founder of the company. The company has been granted the concession by the State for public passenger transport services. A concession is a two sided legal relationship established with a concession contract between the State or local community and the company. Although the public service is performed by private entities, who are established in order to make profit, we must distinguish between the two entities. First one provides public service with providing public goods and its main objective is not making profit and the second one performs public service to make profit for itself.

Key words: concession, a public company, the railway industry, profit, performance indicators, the economy.

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
1 UVOD	1
1.1 VSEBINA DIPLOMSKE NALOGE.....	1
1.2 CILJI, NAMEN IN METODE DE LA DIPLOMSKE NALOGE	2
1.3 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	3
2 POJEM ANALIZE POSLOVANJA	4
2.1 BISTVO ANALIZE POSLOVANJA.....	4
2.2 NAMEN ANALIZE POSLOVANJA	5
2.3 METODA ANALIZE POSLOVANJA	6
3 POJEM JAVNEGA PODJETJA IN KONCESIJE	8
3.1 JAVNO PODJETJE V NAŠI ZAKONODAJI.....	8
3.1.1 Režijski obrati	8
3.1.2 Javna podjetja in javni zavodi	9
3.1.3 Koncesionirana javna služba	9
3.1.4 Vlaganje javnega kapitala v dejavnost oseb zasebnega prava	10
3.2 KONCESIJA	10
3.2.1 Zakon o javno-zasebnem partnerstvu	11
3.2.2 Podelitev koncesije.....	11
3.2.3 Javni interes in koncesijska pogodba	13
3.2.4 Stranke koncesijske pogodbe	13
3.2.5 Predmet koncesijske pogodbe	13
3.2.6 Vsebina koncesijske pogodbe.....	14
3.2.7 Sklenitev koncesijske pogodbe in nastanek koncesijskega razmerja.....	14
3.2.8 Pravice in dolžnosti koncesionarja in koncedenta.....	15
3.2.9 Spremenjene okoliščine	15
3.2.10 Nadzor koncedenta	15
3.2.11 Javnopravne oblike prenehanja koncesijskega razmerja.....	15
4 PREDSTAVITEV PODJETJA SŽ.....	16
4.1 KADRI	17
4.2 ORGANIZIRANOST IN KONCESIJSKA POGODBA.....	18
4.2.1 Analiza koncesijske pogodbe.....	20
5 ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA SLOVENSKE ŽELEZNICE	23
5.1 ANALIZA BILANCE STANJA	23
5.2 ANALIZA IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA.....	27
5.2.1 Primerjava poslovnega izida med letoma 2006 in 2007	30
5.2.2 Primerjava poslovanja SŽ d. o. o. med letoma 2007 in 2008	32
5.2.3 Analiza poslovnega izida – Tovorni promet.....	36
5.2.4 Analiza poslovnega izida – Potniški promet	37
5.2.5 Analiza poslovnega izida – Infrastruktura	38
5.3 ANALIZA IZKAZA FINANČNIH TOKOV	40
5.4 ANALIZA RAZLIČNIH VIDIKOV POSLOVANJA S KAZALNIKI	43
5.4.1 Analiza financiranja	44
5.4.2 Dobičkonosnost poslovanja	46
5.4.3 Plačilna sposobnost	47

5.4.4	Gospodarnost.....	49
6	AKTUALNO STANJE V PODJETJU S.Ž.	50
7	ZAKLJUČEK	53
8	LITERATURA IN VIRI.....	54
8.1	ČLANKI.....	55
8.2	PRAVNI VIRI.....	55
8.3	SPLETNI VIRI.....	56
8.4	DRUGI VIRI	56
	SEZNAM TABEL	56
	SEZNAM GRAFIKONOV	57
	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	57
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	62

1 UVOD

Analiza poslovanja podjetja nam s pomočjo ugotavljanja preteklega in sedanjega stanja pomaga pri procesu načrtovanja. Medtem ko knjigovodstvo preko celega poslovnega obdobja zbira poslovne dogodke ter jih zbirno prikaže v treh temeljnih računovodskih izkazih, se z orodjem analize računovodskih izkazov skuša na podlagi izkazov in drugih finančnih podatkov rekonstruirati, kako je podjetje poslovalo v preteklem obdobju. Analiza s pomočjo računovodskih kazalnikov je eno glavnih orodij ocenjevanja finančnega položaja ter uspešnosti podjetja zaradi dveh svojih poglobitnih značilnosti: reducira veliko število podatkov iz računovodskih izkazov na nekaj glavnih parametrov ter zagotavlja primerljivost računovodskih izkazov različno velikih podjetij. Prvotno se je uveljavila na področju napovedovanja stečajev podjetij, pozneje pa se je razširila na področje vrednotenja delnic in obveznic, identifikacije ciljnih podjetij za prevzem ali spojitve, ocenjevanje investicijskega tveganja, kjer pa je njena uporaba manj nedvoumna oziroma uspešna (glej Slapničar, 2003, str. 1).

Analiza računovodskih izkazov je predvsem pomembna za zunanje uporabnike. Zunanji uporabniki imajo na voljo predvsem računovodske podatke podjetja, ki so primarni vir finančnih informacij. S temi podatki se delničarji, upniki in drugi lažje odločajo o svojem odnosu do podjetja, saj lažje ocenijo uspešnost poslovanja podjetja v prihodnje na podlagi preteklih podatkov.

1.1 VSEBINA DIPLOMSKE NALOGE

V diplomski nalogi bom analizirala uspešnost poslovanja podjetja Slovenske železnice, d. o. o. (v nadaljevanju SŽ d. o. o.). Za ta naslov sem se odločila, ker sem v tem podjetju opravljala prakso in že takrat sem dobila vtis o podjetju, kar me je pritegnilo k podrobnejšemu raziskovanju.

Podjetje ima zelo široko shemo delovanja, zato jo bom poskusila predstaviti v neki smiselni celoti. Ker so koncesijska razmerja za nas uporabnike del našega vsakdana, jih bom na primeru SŽ d. o. o. tudi podrobnejše razložila in poskusila ugotoviti, kakšne prednosti ali slabosti nam prinašajo. Namen koncesijske pogodbe je omogočiti vsem uporabnikom isto storitev, zato je tukaj predvsem pomembna izbira dobrega ponudnika in določitev nalog, ki jih bo ta koncesionar nudil. Koncesijsko razmerje je zelo obsežno, zato sem na nekaj straneh predstavila glavne točke, kot so sklenitev razmerja, stranke, predmet in vsebina.

Predstavitev organizacije, njeno delovanje, obseg storitev in organiziranost nudijo začetno sliko podjetja. Ker je koncesijska pogodba najbolj pomemben element podjetja, sem razmerje med koncesionarjem in koncedentom predstavila v nekaterih poglobitnih točkah, tistih, ki so po mojem mnenju pomembne za nas uporabnike.

Ker ima podjetje več funkcij, sem poleg analize celotne bilance podjetja in poslovnega izida analizirala posamezne oddelke, kot so potniški promet, tovorni promet in infrastruktura. Skozi te analize bom raziskovala razlog slabega poslovanja podjetja in vseh težav, s katerimi se podjetje srečuje sedaj. Moje mnenje je, da je največja težava podjetja prav koncesija sama po sebi. Zaradi koncesije mora podjetje nuditi prevoze na linijah, ki prinašajo samo izgubo, vendar bi brez teh mnogo uporabnikov ostalo brez možnosti transporta, tako da bo potrebno rešitev podjetja iskati na drugih področjih.

1.2 CILJI, NAMEN IN METODE DE LA DIPLOMSKE NALOGE

Ciljni namen diplomske naloge je torej preučiti uspešnost oziroma neuspešnost poslovanja le-te, predstavitev koncesijske pogodbe med SŽ d. o. o. in RS, ter kakšen vpliv ima koncesija na poslovanje podjetja. Preko medijev vsako leto poslušamo, kako eno največjih državnih podjetij posluje z izgubo, vendar za težavo ne najdejo rešitve. S pomočjo analize poslovanja podjetja v zadnjih letih bom predstavila, kakšno je dejansko stanje in kako je do njega prišlo.

S pomočjo že napisanih ciljev bom postavila hipoteze, ki jih bom poskušala dokazati oziroma ovreči.

- Zaradi reorganizacije poslovanja podjetja SŽ d. o. o. leta 2007 so se podjetju povečala sredstva in s tem tudi dobiček.
- Slovenske železnice poslujejo z izgubo pri potniškem prometu.
- Trenutna organiziranost SŽ vpliva na poslabšanje poslovnega izida.

Za predstavitev rezultatov raziskovanja bom v tej nalogi uporabljala primerne kombinacije in spodaj navedene znanstvene metode:

a.) V okviru deskriptivnega pristopa bom uporabila:

- Metodo deskripcije
- Metodo razvrščanja
- Primerjalno metodo
- Zgodovinsko metodo
- Metodo kompilacije

b.) Za analiziranje računovodskih izkazov bom uporabila ene od najpogostejše uporabljenih metod:

- Vodoravna analiza
- Navpična analiza
- Analiza s kazalniki

1.3 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomska naloga bo imela več poglavitnih sklopov. Prvi sklop bo opis bistva in namena analize poslovanja. Zakaj je analiza pomembna za razumevanje podjetja in kaj z njo lahko dosežemo. V naslednjem poglavju bom predstavila pojem javnega podjetja in koncesije. Kakšni so razlogi za podeljevanje koncesije (javni interes) in opredelitev pravne podlage (zakonodaja, občinski predpisi), kot tudi vse ostale elemente koncesijske pogodbe.

Tretji sklop bo predstavitev podjetja, struktura oziroma organizacija, kot tudi analiza kadrov. Predstavila bom tudi koncesijsko razmerje med SŽ d. o. o. in državo RS. Predzadnje in najpomembnejše poglavje pa bo analiza bilance stanja med letoma 2007 in 2008, saj so to najbolj aktualni podatki. Analiza poslovnega izida v obdobju od leta 2003 do leta 2008 bo omogočala vpogled v poslovanje podjetja skozi leta, kje so bile največje spremembe in v katerem letu je bilo poslovanje najboljše. Posebej bom predstavila analizo poslovanja med letoma 2006 in 2007, saj so Slovenske železnice, d. o. o. v letu 2007 spremenile organiziranost podjetja in s tem naredile veliko spremembo v poslovanju.

Podrobnejše se bom poglobila v analizo poslovanja podjetja med letoma 2007 in 2008, ker so to zadnji aktualni podatki, ki jih je možno zbrati. S predstavitvijo poslovnih izidov posameznih sektorjev podjetja, kot so tovorni in potniški promet ter infrastruktura, bom pokazala, kateri sektor ima največ težav. V zadnjem poglavju bo še opisano aktualno stanje podjetja in kakšni so njihovi načrti za bližnjo prihodnost.

2 POJEM ANALIZE POSLOVANJA

Analiza poslovanja je dejavnost, posebna oblika proučevanja in posebna funkcija v informacijskem procesu. Pojmovanje analize poslovanja in njena vloga sta se v zgodovini izpopolnjevali. Danes se analiza poslovanja pojavlja pod različnimi imeni, različni avtorji pa pojem analize poslovanja opredeljujejo iz različnih vidikov. V našem poslovnem okolju se največkrat srečamo z utemeljitvijo Lipovca. Analizo poslovanja opredeljuje kot proces sistematičnega spoznavanja poslovanja konkretnega podjetja, kot priprava za odločanje o podjetju z namenom izboljšati uspešnost poslovanja s stališča uporabnika analize (glej Lipovec, 1983, str. 15).

V ameriški terminologiji je analiza poslovanja opisana kot proces urejanja podatkov in klasifikacija le-teh s procesom vrednotenja. Vrednotenje podjetij je proces in tudi vrsta postopkov, uporabljenih za oceno tržne vrednosti lastnikovega deleža v podjetju. Vrednotenje uporabljajo udeleženci na finančnih trgih za določitev cene, ki so jo pripravljene plačati ali prejeti, da bi izvršili prodajo podjetja. Poleg tega, da ocenijo prodajno ceno podjetja, ista orodja pogosto uporabljajo v poslovnem procesu ocenjevalci za reševanje sporov v zvezi z nepremičninami, določitev formule za ocenjevanje vrednosti lastnikovega interesa za sporazumne nakupno prodajne dogovore (glej Williamson, 2004, str. 6).

2.1 BISTVO ANALIZE POSLOVANJA

Splošne sestavine analize poslovanja so: (glej Pučko, 2004, str. 9)

1. proces ali dejavnost,
2. objekt oziroma predmet analize poslovanja,
3. cilj analize kot spoznanje ali odkrivanje pogojenosti oziroma kot ustvarjanje vpogleda v poslovanje podjetja,
4. namen analize, ki se kaže kot ocena analiziranega objekta ter kot napor po izboljšanju poslovanja,
5. metoda kot določena pot do spoznanja.

Za bistvo procesa analize poslovanja avtor Rozman navaja, da analiza poslovanja obsega zbiranje informacij o preteklem in sedanjem poslovanju. Zbiranju sledi primerjava. Zabeležena dejstva primerjamo s preteklimi podatki, »normalnimi« podatki ali pa s podatki primerljivih podjetij. Vsaka od primerjav ima določene prednosti in pomanjkljivosti. Primerjava s preteklostjo pokaže, ali se naše poslovanje izboljšuje, stagnira ali slabša (glej Rozman, 1993, str. 93).

Brez dvoma je analiza poslovanja strokovno opravilo, ki nas privede do osnov za ukrepanje glede bodočega poslovanja in deluje v okviru informacijske funkcije kot proces, znotraj katerega se uresničuje sistematično spoznavanje procesov in stanj, ter se pripravljajo strokovne podlage (informacijske) za poslovne odločitve (glej Koletnik, 1997, str. 32).

2.2 NAMEN ANALIZE POSLOVANJA

Namen je zunaj samega procesa spoznavanja oziroma analiziranja in ga določajo potrebe praktične dejavnosti gospodarjenja v podjetju. Te praktične potrebe določajo namen z raznih vidikov. Namen je tako vedno večstransko določen in je primarno vezan na ekonomski vidik oziroma je ekonomsko določen, ter je nujno opredeljen tudi z organizacijskega vidika (glej Pučko, 2004, str. 10).

Poznamo tri vidike določanja namena analize poslovanja. Ekonomski vidik temelji na merilih uspešnosti gospodarjenja v družbeno-ekonomskem sistemu, maksimumu doseganja cilja gospodarjenja in maksimumu dosežene uspešnosti poslovanja na dolgi rok. Analiza poslovanja omogoči uresničiti tiste ukrepe v poslovanju podjetja, ki bodo upravljavcem omogočili doseči kar največjo uspešnost poslovanja. Ta ekonomski namen je največkrat najbolj v ospredju v opredeljevanju namena analize poslovanja.

Ekonomsko določenost namena in sam proces analiziranja povezuje organizacijski proces, ki skrbi za ustvarjanje miselne slike celotnega gospodarskega procesa na temelju oblikovanja določenih ciljev (glej Pučko, 2004, str. 10).

Organizacijski vidik vzpostavlja povezavo med procesom analiziranja in doseganjem ekonomske uspešnosti poslovanja, saj že sama delitev pogojuje tudi personalno delitev nalog v podjetju. Proces koordinacije ni mogoč brez procesa odločanja in vedno imamo opravka s sklenjenim krogom miselnih in izvedbenih procesov, ki jih poganjajo procesi odločanja, ki se zato tudi nujno sklepajo v odločitveni krog v podjetju. Krog odločanja vključuje tudi kontrolo poslovanja. Kontrola pomeni vsak proces, ki vodi aktivnost proti določenemu postavljenemu cilju. Ker zajema analiza poslovanja na eni strani ocenjevanje poslovanja in na drugi strani načrtovanje poslovanja podjetja, se nujno kaže kot določena kontrola poslovanja. V analizo poslovanja ne vključujemo vsakršne kontrole, vanjo sodi le kontrola z ekonomskega vidika. Zato je analiza poslovanja hkrati tudi ekonomska kontrola poslovanja (glej Pučko, 2004, str. 11).

Uporabniški vidik pravi, da konkretni uporabnik opredeljuje uporabniško določenost namena analize. Konkretni uporabnik pa opredeljuje uporabniško določenost namena analize (delovno mesto, določena organizacijska enota, upravljavci, dobavitelji, kupci, upniki, financerji ...). Nastajajo notranje in zunanje analize, notranje so zaradi večje dostopnosti podatkov lahko mnogo boljše od zunanjih. Končno pa je namen vsake analize odvisen tudi od interesov uporabnikov konkretne analize (glej Pučko, 2004, str. 12).

2.3 METODA ANALIZE POSLOVANJA

Spoznavni proces s pomočjo logike odkriva zakonitosti in načela spoznavanja na splošno. Cilj spoznavnega procesa v okviru analize poslovanja je spoznati količinske in kakovostne značilnosti, pa tudi obnašanje predmeta, ki je del spoznavanja oziroma je spoznavni cilj procesa ugotavljanja različnih možnih učinkov predmeta na ustrezno opredeljeno uspešnost poslovanja. Ta se ugotavlja tako v kvantitativnem kot tudi kvalitativnem pogledu. Potrebno je tudi spoznati različne možnosti ali možne poti za izboljšanje uspešnosti v predmetu analize (glej Pučko, 2004, str. 14).

Logika kot veda trdi, da je treba splošne postopke spoznavanja razdeliti na tri zaporedne skupine oziroma korake:

- ugotavljanje dejstev na osnovi našega predhodnega znanja,
- postavljanje hipotez,
- preizkušanje ali verificiranje postavljenih hipotez (glej Pučko, 2004, str. 15).

Končni rezultat opravljanja vseh teh postopkov so nove teorije, kot tudi nova spoznanja in pojmovanja. Posebne metode ki jih nujno potrebujemo v analiziranju poslovanja, so analiza, sinteza, dedukcija, indukcija, metoda izločanja, metoda primerjave (glej Pučko, 2004, str. 15).

Proces opazovanja ima po metodološki strani več faz opazovanja. Ena od njih je metoda dedukcije, s katero iz našega prehodnega znanja izluščimo ne samo pojavne oblike problema, ampak tudi podatke, ki prikazujejo ta problem. Ta faza temelji na razčlenjevanju pojavov na njihove sestavne dele in posamezne skupine dejavnikov. Naslednja faza je prebiranje podatkov o pojavih in temelji na metodi indukcije, s katero je potrebno podatke iskati v obstoječi praksi poslovanja konkretnega podjetja ter prebrane podatke začnemo strjevati in povezovati v bolj ali manj zaokrožene skupine (glej Pučko, 2004, str. 16).

Faza kombiniranja opaženih pojavov in izbranih osnov na temelju predhodnega znanja pomeni povezati podatke v neke večje skupine, jih predelati v delne agregatne podatke ali jih pretvoriti v obliko, ki bo primerljiva z izbrano osnovo in potem izvesti primerjavo. Glede na splošno spoznavno metodo naj bi opazovanju dejstev sledila faza postavljanja hipotez, a je pred tem potrebna še faza, ki je v svojem bistvu razčlenitev prve faze, to je faze opazovanja. Vsaka odkrita problemska situacija še ni poslovni problem (glej Pučko, 2004, str. 16).

Po fazi opredeljevanja poslovnih problemov sledi faza postavljanja hipotez, vsaka izoblikovana hipoteza mora ponuditi možno splošno razrešitev določenega poslovnega problema, ni pa nujno, da je možna razrešitev problema tudi stvarna. Sledi faza preizkušanja hipotez, ki se deli na logični preizkus postavljenih hipotez in na praktično preizkušanje hipotez, ki so prestale logični preizkus. V fazi logičnega preizkušanja hipoteze ugotavljamo posledice, ki bi jih uveljavitev te možne rešitve problema prinesla (glej Pučko, 2004, str. 16).

Faza praktičnega preizkušanja preostalih hipotez temelji na eksperimentiranju ali na določeni uporabi možne rešitve hipoteze v praksi in ta preizkus dokončno pove, koliko možna razrešitev poslovnega problema ustreza z vidika uspešnosti poslovanja podjetja (glej Pučko, 2004, str. 16).

Ameriška terminologija določa veliko elementov ocenjevanja vrednosti podjetja, vendar bom predstavila samo prve štiri. Prvi element so gospodarske razmere, ki bi lahko vplivale na poslovanje podjetja. V začetku poslovnega poročila opišejo nacionalne, regionalne in lokalne ekonomske pojave, ki obstajajo od datuma vrednotenja, kot tudi pogoje za industrijo, v kateri podjetje posluje¹ (glej Pratt, 2000, str. 55-73).

Drugi element ocenjevanja je finančna analiza, ki največkrat vsebuje povprečno analizo, analizo razmerja (likvidnost, prihodki od prodaje, donosnost, itd.), analizo trendov in industrijsko primerjalno analizo. To omogoča analitikom primerjavo družbe z drugimi podjetji v isti ali podobni industriji in odkriti trende, ki vplivajo na podjetja in/ali industrijo v daljšem časovnem obdobju. S primerjavo računovodskih izkazov podjetja v različnih časovnih obdobjih lahko analitik opazi rast in upad prihodkov in izdatkov, spremembe v strukturi kapitala in drugih finančnih gibanj. Kako se družba primerja z ostalimi v industriji, bo v pomoč pri oceni tveganja in na koncu pomaga določiti diskontno stopnjo (glej Pratt, 2000, str. 55-73).

Naslednji element je normalizacija računovodskih izkazov, ki vsebuje različne kategorije. S prilagoditvijo primerljivosti cenilec prilagodi računovodske izkaze podjetja za lažje primerjave med družbo in drugimi podjetji v panogi. Neoperativne prilagoditve pomenijo izločitev obratnih sredstev (presežek gotovine) iz bilance stanja, saj v hipotetičnem primeru prodaje podjetja prodajalec obdrži vso premoženje, ki ni bilo povezano s proizvodnjo prihodkov ali ceni ta poslovna sredstva ločeno. Neponavljajoče prilagoditve so izključene iz računovodskih izkazov, ko se ne pričakuje ponovitev teh dogodkov, kot so nakup ali prodaja premoženja, pravda ali nenavadno veliko prihodkov ali odhodkov (glej Pratt, 2000, str. 55-73).

Zadnji element so dohodek, premoženje in tržni pristopi. Ti trije pristopi so pogosto uporabljeni pri ocenjevanju vrednosti. Vsak od teh pristopov ima različne tehnike za določanje vrednosti podjetja. Pri odločanju, katerega od pristopov uporabiti, mora cenilec uporabiti diskrecijsko pravico. Vsaka tehnika ima svoje prednosti in pomanjkljivosti, ki jih je potrebno upoštevati pri uporabi teh tehnik v različnih subjektih podjetja (glej Pratt, 2000, str. 55-73).

¹ Skupni vir gospodarskih informacij za prvi del poročila o vrednotenju podjetja je »Bež knjiga« Zveznega odbora (Federal Reserve board's Beige Book), objavljena 8-krat na leto, s strani Federal Reserve Bank .

3 POJEM JAVNEGA PODJETJA IN KONCESIJE

Javna podjetja so organizacijska oblika izvajanja javnih služb. Javna služba označuje vsebino dejavnosti, ki se izvaja v javnem interesu in zato terja določene specifičnosti v primerjavi z običajnimi dejavnostmi, ki se izvajajo v okviru zasebnopravnega režima. Javni sektor obsega vse organe, organizacije in ustanove države, ki sodijo pod režim javnega prava, z izjemo tistih, ki se ukvarjajo z gospodarskimi oziroma trgovinskimi posli v smislu ustvarjanja dobička. V javni sektor pa sodijo tudi vsa podjetja in druge organizacije, ki sodijo pod režim zasebnega prava, kadar sodelujejo pri izvrševanju javnih pooblastil (glej Pirnat, 2003, str. 1607).

3.1 JAVNO PODJETJE V NAŠI ZAKONODAJI

Zakon o gospodarskih javnih službah (Ur. l. RS št. 32/1993, št. 30/98 – ZZLPPO, št. 127/2006 – ZJZP, v nadaljevanju ZGJS) v 6. členu določa pet oblik izvajanja gospodarskih javnih služb, in sicer:

- režijski obrat,
- javni gospodarski zavod,
- javno podjetje,
- koncesija fizičnim in pravnim osebam,
- vlaganje javnega kapitala v dejavnost oseb zasebnega prava.

3.1.1 Režijski obrati

Oblika izvajanja gospodarskih javnih služb pri nas je njihovo izvajanje v režiji. Gre za posebno obliko izvajanja gospodarskih javnih služb, ki naj bi prišla v poštev takrat, kadar ni pogojev za ustanovitev javnega gospodarskega zavoda ali javnega podjetja. Pod pogoji niso mišljeni tisti, ki jih mora zavod ali podjetje izpolnjevati za začetek izvajanja neke dejavnosti, temveč sta mišljeni ekonomičnost in racionalnost ... (glej Pirnat, 2003, str. 1608).

Kadar bi bila ustanovitev zavoda ali javnega podjetja neekonomična in neracionalna, hkrati pa tudi ni možnosti za opravljanje javne službe na podlagi koncesije, naj bi se za njeno opravljanje ustanovil režijski obrat. Režijski obrat je najbolj neposredna oblika izvajanja javne službe v režiji, saj predstavlja kar del državnega organizma ali občinske uprave (glej Pirnat, 2003, str. 1608).

3.1.2 Javna podjetja in javni zavodi

Ena od oblik izvajanja javnih služb so organizacijske oblike, ki so sicer javnopravni subjekti, vendar so izločeni iz sistema državne uprave. Kot takšne so sicer pod nadzorom države, vendar imajo svojo lastno subjektiviteto. Gre za javna podjetja in javne zavode, katerih posebnosti so podrobnejše opredeljene v Zakonu o gospodarskih javnih službah (glej ZGJS, Ur. l. RS št. 32/1993).

Zakon določa, da ustanovi javno podjetje vlada oziroma lokalna skupnost kot podjetje v lasti republike ali lokalne skupnosti, ali pa se ustanovi kot podjetje z vložki zasebnega kapitala, če to ni v nasprotju z javnim interesom, zaradi katerega je ustanovljeno (glej ZGJS, Ur. l. RS št. 32/1993).

V primerjavi z drugimi podjetji je v sklopu strategije potrebno opozoriti na posebnosti, ki veljajo za ustanovitelja javnega podjetja. Za razliko od drugih podjetij ima ustanovitelj javnega podjetja predvsem pristojnosti, da določa posebne pogoje za izvajanje ter zagotavljanje in uporabo javnih dobrin oziroma storitev, ter da odloča o njihovih cenah oziroma tarifah (glej ZGJS, Ur. l. RS št. 32/1993).

Za vsa vprašanja, ki se nanašajo na javna podjetja in niso posebej urejena s posebnimi zakoni, se uporabljajo predpisi, ki urejajo položaj podjetij oziroma gospodarskih družb (glej ZGJS, Ur. l. RS št. 32/1993).

3.1.3 Koncesionirana javna služba

Koncesionirano javno službo opravljajo zasebnopravni subjekti, ki so bili ustanovljeni z namenom pridobivanja dobička. S tega vidika je treba ločiti med tem, da se z javnimi službami zagotavljajo javne dobrine, katerih zagotavljanje nima za glavni cilj pridobivanja dobička in tistim, ki za njih opravlja koncesionirano javno službo zaradi dobička (glej Pirnat, 2003, str. 1608).

Koncesionirana javna služba se opravlja z režimom, ki ga določi občina oziroma država (javnopravni režim). Ta se sicer lahko kaže v različnih stopnjah intenzivnosti in se lahko bolj ali manj prepleta z zasebnopravnim režimom, vendar je in mora biti vedno prisoten. Če ni ali ni potrebno, da je prisoten, potem ne gre za javno službo. Dejstvo neprofitne usmerjenosti javnih služb (dobiček je podrejen zagotavljanju javnih dobrin) se torej ne nanaša na razmerje med proizvajalcem javne dobrine (koncesionarjem) in naročnikom (koncedentom), temveč na razmerje do uporabnikov javnih dobrin (glej Pirnat, 2003, str. 1607).

Koncesionar upravičeno pričakuje, da mu bo država kot naročnik javnih dobrin, ki jih mora zagotavljati v okviru javne službe, omogočila tudi doseganje dobička. Ta bo praviloma nižji od tistega, ki bi bil dosežen v določenem trenutku na trgu, je pa zato veliko zanesljivejši tudi zaradi tega, ker je velikokrat povezan, včasih z naravnim, pogosto pa s pravnim monopolom (glej Pirnat, 2003, str. 1608).

Od koncesionirane javne službe mora imeti korist tudi država oziroma občina. Ta korist ne bo v ustvarjanju dobička na račun javnih služb, temveč v zniževanju stroškov njihovega zagotavljanja, ki se lahko kaže v nižjih cenah javnih dobrin ali v nižjih davčnih stopnjah (glej Pirnat, 2003, str. 1608).

Državi gre predvsem za kakovost javne dobrine, kriteriji so včasih dostopnost dobrine (pluženje snega na javnih cestah v hribih, dostava pošte v nedostopne regije, dobava vode v hribe ...), včasih res strošek, včasih kakovost. Stroški na enoto (lastna cena) so običajno sekundarni. Če tega ni, potem tudi ni razloga za koncesionirano javno službo. V takšnem primeru bo opravljala država javno službo v režiji ali pa bo zagotovila javne dobrine s kapitalskimi vlaganji (glej Pirnat, 2003, str. 1608).

3.1.4 Vlaganje javnega kapitala v dejavnost oseb zasebnega prava

Država se odloči za vlaganje javnega kapitala v dejavnost oseb zasebnega prava, kadar je takšna oblika primernejša od prejšnjih oblik. Takšno odločitev lahko sprejme vlagatelj ali organ šele po pooblastitvi vlagatelja. Ko se sprejme odločitev o vlaganju, se izvede javni razpis za pridobivanje zainteresiranih oseb zasebnega prava. Vlagatelj izbere osebo glede na svoje zahteve, če zakon ne določa drugače. Ko se sklene pogodba (pisna) o vlaganju javnega kapitala, mora ta vsebovati določene sestavine, kot so na primer vrsta in višina vložnega javnega kapitala, oblika in način vlaganja, namen vlaganja, obdobje, za katero se javni kapital vlaga, pravice in obveznosti vlagatelja do vložnega javnega kapitala in upravljanja ter čas (trajanje) obveznosti zagotavljanja javnih dobrin (glej ZGJS, Ur. l. RS št. 32/1993).

3.2 KONCESIJA

Kot izhaja že iz besede koncesija, koncesijska pogodba vsebuje ali vsaj implicira neko dovoljenje oziroma dovolitev. Koncesijsko pogodbo skleneta na eni strani koncedent, to je oseba, ki podeljuje koncesijo, na drugi strani pa koncesionar, to je oseba, ki koncesijo prejme in jo je zavezana izvajati. Pojma koncesije in koncesijskega razmerja ni mogoče enotno opredeliti, saj obstajajo različne koncesije, tako po vsebini kakor tudi po obliki, zlasti pa po načinu izvajanja dejavnosti na podlagi koncesije (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

V svetovnem merilu jih lahko najdemo v različnih pojavnih oblikah, kot so trgovinska koncesija, na podlagi katere proizvajalec odstopi pravico prodaje določenih proizvodov drugemu trgovcu za celotno ozemlje posamezne države ali regije, licenčna koncesija, s katero imetnik patenta za izum, blagovno znamko ali model odstopi pravico uporabe izuma modela ali blagovne znamke na določenem ozemlju države in za določen čas (glej Viler, 2004, str. 25).

Obstajajo tudi oblike, kot so koncesija franšizinga in koncesija distribucije, s katero se dovoli distribucija določenega blaga oziroma opravljanje določenih storitev, koncesija nepremičnin in premičnin, s katero lastnik dovoli uporabo nepremičnin oziroma premičnin tretji osebi za določen čas brez komercialnega izkoriščanja, koncesija za izvajanje javne službe (glej Viler, 2004, str. 25).

V Sloveniji obstaja več različnih koncesijskih razmerij, na kar vplivajo predvsem široke zakonske možnosti. Koncesije v Sloveniji se razlikujejo glede na namen, smisel, cilj in postopek pridobitve (glej Viler, 2004, str. 25).

Tako ločimo koncesije za izvajanje javnih služb, koncesije za izvajanje gospodarskih javnih služb, koncesije za rabo in izkoriščanje naravnih dobrin ter druge koncesije, ki jih ne moremo uvrščati v nobeno izmed gornjih kategorij (glej Viler, 2004, str. 25).

3.2.1 Zakon o javno-zasebnem partnerstvu

»Po sprejetju Zakona o javno-zasebnem partnerstvu (Uradni list RS, št. 127/2006; v nadaljevanju: ZJZP) so se pojavili problemi, kako naj po njegovi uveljavitvi podeljujejo različne koncesije, ki jih urejajo različni zakoni, sprejeti pred njegovo uveljavitvijo. Namen ZJZP je uvesti nov pravni institut, s pomočjo katerega bi razbremenili javne finance neposrednega bremena investicij in financiranje nekaterih storitev v javnem interesu. Ureja tudi nekatera vprašanja preoblikovanja javnih podjetij in javnih zavodov. Vprašanja glede podelitve koncesij ZJZP ureja po zahtevah prava ES.« (Pirnat, 2007, str. 1185).

3.2.2 Podelitev koncesije

Koncesija se podeli z upravnim aktom ali pa s pravno normo (predpis). Koncesijska pogodba se podeli z namenom ureditve medsebojnih pravic in obveznosti. Glede na splošna pravila upravnih pogodb koncesijo dobi tisti, ki ponudi najugodnejše pogoje. Sam postopek, po katerem koncedent podeli koncesijo, je odvisen od narave javno-zasebnega partnerstva, ali zahteva poseben zakon za podelitev koncesije oziroma za izbiro koncesionarja izdajo in ali so predmet pogodbe gradnje ali storitve. Zato so ti primeri v nadaljevanju obravnavani ločeno (glej Pirnat, 2007, str. 1186).

3.2.2.1 Javno-naročniška javno-zasebna partnerstva

Kadar je iz razporeditve tveganj med koncedentom in koncesionarjem mogoče ugotoviti, da je koncesija, ki jo predvideva poseben zakon, javno-naročniško javno-zasebno partnerstvo, se za postopek podelitve koncesije uporabljajo določbe ZJN-2 in to ne glede na določbe posebnega zakona o izvedbi javnega razpisa. To pomeni, da je treba po morebitni izvedbi predhodnega postopka in sprejetju koncesijskega akta izvesti postopek oddaje javnega naročila (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

Med drugim pa je treba pripraviti razpisno dokumentacijo, ki mora biti seveda skladna s koncesijskim aktom (če obstoji), objaviti potrebne objave, in sicer izvesti enega od postopkov oddaje javnega naročila skladno s pogoji, pod katerimi se lahko uporabi glede na ZJN-2. Pri tem je treba še upoštevati naravo javnega naročila, torej, ali gre za naročilo storitev ali naročilo gradenj. Odločitev o podelitvi koncesije se v takšnem primeru izvede kot odločitev o oddaji javnega naročila po 79. členu ZJN-2 (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

3.2.2.2 Koncesijska javno-zasebna partnerstva – koncesije storitev

ZJZP uporabljamo v celoti pri koncesijskih javno-zasebnih partnerstvih, vendar moramo upoštevati njegovo razmerje do posebnega zakona. Prav zaradi posebnega zakona je potrebna točna interpretacija določb glede podrobnosti javnega razpisa (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

ZJZP v 42. členu postavlja pravilo, da se izvajalec javno-zasebnega partnerstva (koncesionar v našem primeru) izbere na podlagi javnega razpisa, razen če poseben zakon ne določa drugače, v 44. členu pa se za koncesijsko partnerstvo izrecno sklicuje na ZGJS, najsi gre za gospodarsko javno službo ali ne. Nobenega problema ni videti, če poseben zakon prav tako določa javni razpis, kot je to praviloma v ZGJS. Vendar pa nastane vprašanje, kako je tedaj, ko poseben zakon ne določa javnega razpisa (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

Za koncesijo storitev je potrebno objaviti javni razpis, kadar tako zahteva poseben zakon in če poseben zakon ne zahteva, kadar so podani razlogi za uporabo načela konkurenčnosti po pravu ES.

Po poteku razpisnega roka, katerega trajanje ZJZP ne ureja, vendar mora seveda zagotavljati dovolj časa za predložitev ponudb, mora strokovna komisija najprej vrniti prepozne in nepravilno predložene ponudbe, druge pa odpreti na praviloma javnem odpiranju, jih pregledati in oceniti v skladu z merili, ter pripraviti poročilo. Ta del postopka je enak, ne glede na vrsto akta izbire (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

3.2.2.3 Podelitev koncesije gradenj

Najprej je treba poudariti, da ZJZP koncesijo gradnje ureja posebej zaradi prenosa določb Direktive 2004/18/ES v slovenski pravni red, saj v tem delu ta direktiva ni prenesena na Zakon o javnem naročanju (Ur. l. RS, št. 128/2006, v nadaljevanju: ZJN-2). Za koncesijo gradnje zlasti velja, da je ne glede na določbe posebnega zakona (ZGJS ali drug poseben zakon) ni mogoče podeliti brez konkurenčnega postopka (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

Za sklenitev koncesijske pogodbe je potreben javni razpis, tako določa ZJZP. Brez javnega razpisa se lahko sklenejo le, ko to določa ZJN-2 za oddajo javnega naročila gradenj. Pravila o objavi javnega razpisa so podrobnejša od splošnih pravil objave javnega razpisa, določitev roka za predložitev vlog in podrobna pravila o dodelitvi koncesioniranih gradenj tretjim osebam, pri čemer so izvzete povezane družbe in družbe, ki so člani konzorcija, ki je predložil skupno vlogo (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

Sicer je treba pri odločanju o izbiri koncesionarja ravnati v zvezi z odpiranjem in ocenjevanjem vlog enako, kot je določeno na splošno za koncesijska javno-zasebna partnerstva. Odločanje o izbiri je potrebno voditi tako, da je revizijski postopek mogoč (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

3.2.2.4 Javna podjetja, ki se preoblikujejo v gospodarsko družbo

Obstajata dva načina, kako se lahko javna podjetja preoblikujejo v gospodarsko družbo. Prvi način je brez javnega razpisa. Najpozneje v enem letu po vpisu preoblikovanja v sodni register podeli ustanovitelj brez javnega razpisa koncesijo gospodarskim družbam, ki so bile preoblikovane iz javnih podjetij, če v teh družbah osebe zasebnega prava nimajo vložkov (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

Drugi način je na podlagi javnega razpisa. Če se obstoječa javna podjetja preoblikujejo v gospodarske družbe, mora ustanovitelj, če ni izpolnjen pogoj, da v teh družbah osebe zasebnega prava nimajo vložkov, najpozneje v enem letu po vpisu preoblikovanja v sodni register objaviti javni razpis za izbiro koncesionarja (glej Pirnat, 2007, str. 1187).

3.2.3 Javni interes in koncesijska pogodba

Koncesijska pogodba se sklene zaradi javnega interesa, ki je bistven za opredelitev pogodbe. Javni interes se najbolj pokaže takrat, ko koncedent sklene pogodbo za javno službo in s tem zagotovi izvajanje storitev za javnost (glej Pirnat, 2003, str. 1607).

»Koncesijski akt je tisti sestavni del koncesijskega razmerja, ki neposredno ureja javni interes v konkretnem koncesijskem razmerju.« (Pirnat, 2003, str. 1607).

3.2.4 Stranke koncesijske pogodbe

Dovoljenje za nastanek koncesijske pogodbe je neka posebna ali izključna pravica, ki jo lahko podeli le subjekt, ki izvršuje oblast. Glede na to je lahko koncedent le država ali lokalna skupnost. Načelno bi sicer bilo mogoče, da bi podelitev koncesije zakon zaupal kot javno pooblastilo in v tem primeru bi lahko bil koncedent v koncesijski pogodbi nosilec ustreznega javnega pooblastila (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

Nedvomno lahko na strani koncedenta nastopa več oseb. Po eni strani je mogoče, da bi skupno koncesijo podelilo več lokalnih skupnosti (na primer izvajanje gospodarske javne službe v več občinah) in bi koncesionar z vsemi sklenil eno koncesijsko pogodbo. Sicer je o tem lahko sklenjenih več pogodb, saj gre strogo vzeto za več koncesij (vsaka lokalna skupnost lahko podeli pravico opravljanja javne službe le na svojem ozemlju), vendar zaradi prepletenosti infrastrukture je bolj smotrno skleniti eno pogodbo. Mogoče je tudi, da kot koncedent hkrati nastopa država in ena ali več lokalnih skupnosti (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

3.2.5 Predmet koncesijske pogodbe

Kot je bilo že rečeno, je predmet koncesijske pogodbe pravica, ki jo koncedent podeli koncesionarju, skoraj vedno posebna ali izključna pravica. To je pravica, ki omogoča neko dejavnost ali uporabljati neke stvari, ki niso pod splošnimi in enakimi pogoji dosegljivi vsem. Ta posebna ali izključna pravica se največkrat nanaša na dve področji, in sicer na javno službo ali na javno dobro (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

3.2.6 Vsebina koncesijske pogodbe

Koncesijska pogodba mora določiti predmet koncesije oziroma storitve, ki jih mora nuditi koncesionar. Potrebna je opredelitev cene za opravljanje koncesijske dejavnosti oziroma kriterije za izračun le-te in način plačila oziroma višino koncesijske dajatve. Določi se območje, na katerem se bo koncesijska pogodba izvajala, in trajanje koncesijske pogodbe (glej ZGJS, 33. in 39. člen).

Sledijo statusni pogoji, ki jih mora koncesionar izpolnjevati v skladu s koncesijskim aktom, stvarne pravice, če jih je potrebno prenesti na koncesionarja, v kolikor pravni red to dopušča, pogoje za podaljšanje koncesijske pogodbe ter pravice in obveznosti koncedenta in koncesionarja (glej ZGJS, 33. in 39. člen).

Kršitve, zaradi katerih imata koncedent in koncesionar v skladu z zakonom pravico razdreti pogodbo, ter pogoje za prenos koncesije, pogoje za oddajo poslov podizvajalcem (glej ZGJS, 33. in 39. člen).

Pogodba določa nadzor koncedenta nad koncesionarjem, vrste in pogoje zavarovanj za terjatve in za pravilno izvajanje koncesijske pogodbe in zavarovanja za škodne dogodke, ki lahko vplivajo na izvajanje koncesijske pogodbe (glej ZGJS, 33. in 39. člen).

Na koncu so določene še pravice in obveznosti koncedenta in koncesionarja ob in po poteku roka koncesijske pogodbe ter pravica do uporabe tehnologije, naprav, pravic industrijske lastnine, ki so potrebne za izvajanje predmeta koncesijske pogodbe, vključno z znanjem, potrebnim za to, za čas po prenehanju koncesijske pogodbe in pogoje za oskrbovanje z nadomestnimi deli (glej ZGJS, 33. in 39. člen).

3.2.7 Sklenitev koncesijske pogodbe in nastanek koncesijskega razmerja

Namen sklenitve koncesijske pogodbe je ureditev medsebojnih pravic in obveznosti. Koncesijsko razmerje praviloma nastane s sklenitvijo koncesijske pogodbe, vendar pa ni navadno obligacijsko razmerje. V tem razmerju namreč koncedent nastopa kot nosilec oblasti, saj pogodbe ne sklepa kot katera koli pravna oseba. Zato podelitev koncesije ni akt poslovanja, pač pa akt oblasti – upravni akt, s katerim je izbran koncedent, praviloma na javnem razpisu. Kljub vsemu pa zaradi pogodbene narave koncesijskega razmerja le-to praviloma ne nastane že z dokončnostjo akta, pač pa šele s sklenitvijo koncesijske pogodbe (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

3.2.8 Pravice in dolžnosti koncesionarja in koncedenta

Pravice in dolžnosti koncesionarja poudarjajo, da je predpostavka pridobitve pravic in dolžnost koncesionarja – sklenitev koncesijske pogodbe. Dolžnosti koncesionarja temeljijo na treh načelih. Prvo izmed teh načel je načelo kontinuitete izvajanja. Po stališču Državnega sveta velja to načelo tudi za uslužbenca koncesionarja, čeprav se njihova razmerja sicer presojuje po zasebnem pravu. Naslednje je načelo enakopravnosti do vseh uporabnikov, tretje pa načelo modificiranja režima javne službe in prilagajanje novim potrebam (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

Pravice in dolžnosti koncedenta poudarjajo obveznost zagotovitve plačil, izvajanje pravne narave koncesijskih dajatev, potrebujejo predhodno soglasje za posamezne posle ter nudijo pomoč koncesionarju (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

3.2.9 Spremenjene okoliščine

Koncesijska pogodba je seveda zlasti pogodba in zanjo načeloma velja pogodbeno pravo. Vendar je tudi upravnopravna pogodba, zato zanjo morajo veljati nekatere javnopravne posebnosti, ki naj zagotovijo, da lahko koncedent skrbi za javni interes ne le kot pogodbeni stranka, pač pa kot javna oblast (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

3.2.10 Nadzor koncedenta

Javnopravna stran v pogodbi sme nadzirati izvajanje pogodbe in dajati drugi stranki obvezna navodila o tem, kako naj izvede posamezne pogodbene obveznosti; s posebnim pisnim navodilom lahko celo naloži izvedbo del, ki v pogodbi niso bila predvidena, sme pa ji izrekati tudi sankcije v zvezi s kršitvami teh navodil. Poleg pogodbenega nadzora, katerega stranki uredita v koncesijski pogodbi, se ureja tudi javnopravni nadzor koncedenta nad koncesionarjem (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

3.2.11 Javnopravne oblike prenehanja koncesijskega razmerja

Zaradi mešane narave koncesijskega razmerja, v katerem se prepletajo zasebnopravni in javnopravni elementi, je tudi prenehanje koncesije bodisi zasebnopravne bodisi javnopravne narave. Med slednjimi so takšne, po katerih koncesijsko razmerje preneha po sili zakona (prenehanja koncesionarja, stečaja koncesionarja) in takšne, po katerih koncesijsko razmerje preneha z odločbo koncedenta (odvzem koncesije zaradi kršitev koncesionarja, odvzem koncesije v javnem interesu) (glej Pirnat, 2003, str. 1609).

4 PREDSTAVITEV PODJETJA SŽ

Slovenske železnice, d. o. o. (v nadaljevanju SŽ) je podjetje, organizirano v obliki družbe z omejeno odgovornostjo, ustanovljene s strani Republike Slovenije, ki je tudi edini družabnik in ustanovitelj družbe (glej Letno poročilo SŽ, 2008, str. 8).

Podjetje se je leta 2003 preoblikovalo v obliko družbe z omejeno odgovornostjo in izvaja storitve vzdrževanja železniške infrastrukture, storitve vodenja železniškega prometa, storitve prevoza potnikov in blaga po javni železniški infrastrukturi, storitve logističnih centrov ter druge storitve in dejavnosti, potrebne za nemoteno in kakovostno opravljanje temeljnih dejavnosti. Nekatere storitve se opravljajo v obliki javne službe. Za javne službe je značilna neprofitabilnost (dobiček ni osnovni namen opravljanja dejavnosti), kontinuirano opravljanje, poseben pravni režim in dejstvo, da gre za zagotavljanje javnih dobrin. Gre za tako imenovano servisno funkcijo uprave (glej Letno poročilo SŽ, 2008, str. 8).

SŽ kot družba z omejeno odgovornostjo je enoosebna družba, njen edini ustanovitelj in tudi družbenik je Republika Slovenija. Splošni predpisi, po katerih se ureja delovanje podjetja, so Ustava RS (Ur. l. RS, št. 33I/1991-I), Zakon o državni upravi (Ur. l. RS, št. 52/2002) ter eden najpomembnejših, Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1) Ur. l. RS št. 42/2006). Zakon o javno-zasebnem partnerstvu (Ur. l. RS št. 127/2006) je tudi podlaga za koncesijsko razmerje.

Osnovni kapital podjetja Slovenske železnice, d. o. o. znaša kar 95.070.230,35 € in predstavlja (glej Letno poročilo SŽ, 2008, str. 8):

- prvotni vložek Republike Slovenije kot edinega družbenika v višini 74.205.600,07 €,
- dokapitalizacijski vložek Republike Slovenije v višini 20.864.630,28 €.

SŽ opravljajo gospodarske javne službe prevoz potnikov v notranjem in čezmejnem regijskem železniškem prometu ter vzdrževanje javne železniške infrastrukture in vodenje železniškega prometa. Opravljajo storitve potniškega prometa, kar zajema prevoz potnikov v notranjem in mednarodnem prometu, tovornega prometa, ki ponuja prevoz tovora doma in v tujini, pa ne le po tirih, temveč tudi v kombinaciji z drugimi vrstami transporta. Opravlja pa tudi storitve infrastrukture, pri kateri skrbi za sprotno in investicijsko vzdrževanje slovenske železniške infrastrukture in za vodenje železniškega prometa (Glej Letno poročilo SŽ, 2008, str. 8).

Tabela 1: Odvisna podjetja, ki skupaj s podjetjem sestavljajo skupino podjetij Slovenske železnice

Odvisno podjetje	% lastništva
SŽ Centralne delavnice Ljubljana, d. o. o.	100 %
SŽ Železniško gradbeno podjetje Ljubljana, d. d.	79,82 %
Prometni inštitut, d. o. o., Ljubljana	100 %
SŽ Železniška tiskarna, d. d., Ljubljana	60,31 %
SŽ Železniški zdravstveni dom Ljubljana	100 %
SŽ Železniško invalidsko podjetje, d. o. o.	100 %

Vir: SSSLO, 2007. Dostopno na: <http://www.sindikatsloj.si>

Druge storitve SŽ so še storitve logističnih centrov, gradbena dejavnost, skladiščenje, telekomunikacije, raziskovanje in eksperimentalni razvoj na področju tehnologije, projektiranje in tehnično svetovanje, tehnično preizkušanje in analiziranje, opravljanje informacijskih, finančnih, računovodskih in drugih podobnih storitev, izvajanje investicij v vseh fazah investicijskega procesa in koncernsko načrtovanje ter kontroling v drugih dejavnostih (Glej Letno poročilo SŽ, 2008, str. 8).

4.1 KADRI

V podjetju je bilo leta 2008 zaposlenih 7.984 ljudi z različnimi stopnjami izobrazbe. Glede na stopnjo izobrazbe ima največji odstotek zaposlenih (33,73 %) V. stopnjo izobrazbe. Ti delavci so zaposleni na delovnih mestih uprave in drugih administrativnih mestih. Sledijo zaposleni s IV. stopnjo z 32,17 %. Presenetljiv delež, kar 19,15 %, je tistih s I. stopnjo izobrazbe. To so po večini zaposleni na delovnih mestih vzdrževanja prog in čiščenja. 5,87 % zaposlenih ima VII. stopnjo strokovne izobrazbe, najmanj pa je zaposlenih z IX. stopnjo izobrazbe, ki predstavlja le 0,04-odstotni delež.

Kadri v podjetju se skozi leta na žalost zmanjšujejo. V spodnji tabeli je razvidno zmanjševanje zaposlenih predvsem v tovornem prometu.

Tabela 2: Št. zaposlenih po dejavnostih

Dejavnost/Področje	31. 12. 2007	31. 12. 2008	konec leta 2009
Tovorni promet	1.899	1.853	/
Potniški promet	721	753	/
Vleka	1.399	1.446	/
TVD	413	430	/
Vodenje prometa	1.208	1.217	/
Vzdrževanje	1.859	1.835	/
infrastrukture			
Službe uprave	450	450	/
Skupaj	7.949	7.984	7.728

Vir: Letno poročilo SŽ, 2008

Točni podatki za leto 2009 še niso izdani, vendar novice na spletni strani Slovenskih železnic omogočajo okvirne podatke, kjer sem tudi izvedela koliko je bilo zaposlenih konec leta 2009. Podatek o številu zaposlenih po dejavnostih v letu 2009 nisem dobila, ker podjetje teh podatkov ne izdaja fizičnim osebam.

Konec leta je bilo v podjetju zaposlenih 7.728 ljudi. Tukaj se že kaže zmanjševanje števila zaposlenih, ki se v začetku leta začne izvajati. Eden od ukrepov za izboljšanje poslovanja SŽ je torej ukrep začasnega čakanja na delo doma.

Zaposleni, ki so že v začetku leta bili vključeni v ukrep začasnega čakanja na delo, so prejeli 85-odstotno nadomestilo plače in ohranili vse pravice in obveznosti iz delovnega razmerja. Ukrep začasnega čakanja delo je sestavni del vladnega paketa za ohranjanje čim večjega števila delovnih mest. Podjetje se je v želji zagotoviti obstoj in poslovno stabilnost podjetja sprijaznilo z dejstvom, da na Slovenskih železnicah dejansko obstaja prezaposlenost. Vprašanje presežnih delavcev bodo v največji meri skušali izvajati z upokojitvami, prezaposlitvami, z dogovori za prenehanje pogodb o zaposlitvi, v skrajnem primeru pa bodo uporabili tudi običajne postopke odpuščanja. Število zaposlenih, ki jih lahko vključijo v program upokojevanja za prihodnja tri leta, znaša okoli 1.360. Proces zmanjševanja zaposlenih se bo izvajal v letu 2010 in verjetno tudi v letu 2011 (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>, [11. 1. 2010]).

4.2 ORGANIZIRANOST IN KONCESIJSKA POGODBA

Leta 2006 je potekal postopek sprejemanja Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o železniškem prometu (v nadaljevanju ZZelP-F, Ur. l. RS, št. 15/2007), ki ga je državni zbor sprejel 31. januarja 2007 in je začel veljati 7. marca 2007. Navedeni zakon na novo razmejuje pristojnosti med posameznimi organi na področju železniškega prometa.

Zakon določa, da Slovenske železnice opravljajo obvezne gospodarske službe, ki jih določa zakon, in naloge upravljavca, kot so določene v tem zakonu in v zakonu, ki ureja varnost železniškega prometa (v nadaljevanju ZVZP, Ur. l. RS, št. 85/2000) (glej Letno poročilo SŽ, 2007).

Iz zakona tudi izhaja, da so Slovenske železnice enovito podjetje, kateremu so pripojene družbe Slovenske železnice – Potniški promet, d. o. o., Slovenske železnice – Tovorni promet, d. o. o. in Slovenske železnice – Infrastruktura, d. o. o. V skladu z določili Zakona o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 42/2006) je bil izveden postopek pripojitve, ki je bil 27. decembra 2007 vpisan v sodni register. Do pripojitve navedenih družb je Holding Slovenske železnice za račun teh družb opravljal tudi vse temeljne dejavnosti v svojem imenu in za svoj račun, saj družbe dejansko niso nikoli začele delovati (glej Letno poročilo SŽ, 2007).

Na podlagi sprejetih sprememb Zakona o železniškem prometu (Ur. l. RS, št. 15/2007) je vlada Republike Slovenije na 137. seji, 27. septembra 2007, v vlogi ustanoviteljice sprejela Akt o ustanovitvi družbe Slovenske železnice, d. o. o., ki je nadomestil Odlok o preoblikovanju javnega podjetja Slovenske železnice, d. d., v družbo z omejeno odgovornostjo, Holding Slovenske železnice, d. o. o.

Skladno s sprejetim aktom, ki je začel veljati 30. oktobra 2007, je bila spremenjena firma družbe v Slovenske železnice, d. o. o. in določena skrajšana firma Slovenske železnice, d. o. o. (glej Letno poročilo SŽ, 2007).

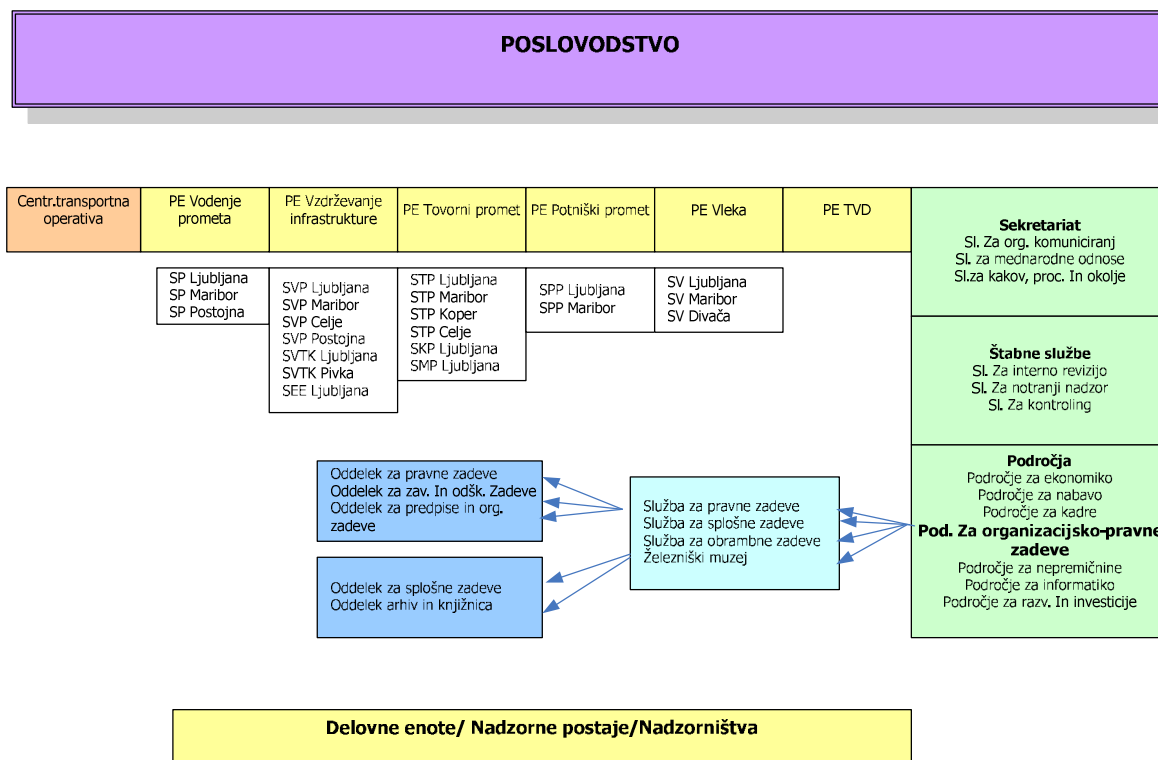
Prvega januarja 2007 je bila uveljavljena nova notranja organiziranost Slovenskih železnic, ki morajo v okviru notranje organiziranosti zagotoviti ločena računovodstva za dejavnost gospodarske javne službe vzdrževanja in gospodarjenja z javno železniško infrastrukturo in vodenja prometa, dejavnost gospodarske javne službe prevoza potnikov v notranjem in čezmejnem regijskem prometu ter dejavnost prevoza blaga (glej Letno poročilo SŽ, 2007).

Organi SŽ d. o. o. so:

- **ustanovitelj družbe** – funkcijo opravlja Vlada RS, dokler je RS edini družbenik družbe,
- **nadzorni svet** – sestavljen iz 9 članov, ki predstavljajo ustanovitelja 6 članov in svet delavcev – 3 člani,
- **poslovodstvo družbe** – je štiričlansko.

Notranjo organizacijo ureja Pravilnik o notranji organizaciji, ki ga je sprejelo poslovodstvo. SŽ se deli na poslovodstvo družbe, sekretariat in štabne službe, področja in poslovne enote. Deli družbe se lahko delijo na službe in oddelke, po potrebi pa se na ravni vodstva družbe lahko organizirajo projektne skupine, sestavljene iz predstavnikov različnih služb in področij.

Grafikon 1: Organigram SŽ d. o. o.

Vir: SŽ d. o. o., Področje za organizacijsko-pravne zadeve, Organizacijska shema

4.2.1 Analiza koncesijske pogodbe

Organiziranost in delovanje podjetja je predvsem odvisno od koncesijske pogodbe, ki jo ima podjetje sklenjeno z RS. V nadaljevanju jo bom na kratko predstavila.

Uredba o načinu izvajanja obvezne gospodarske javne službe prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu (Ur. l. RS št. 12/2001) določa vrsto in obseg storitev, pogoje za njihovo zagotavljanje, način oblikovanja prevoznih cen in kakovost storitev javne gospodarske službe prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu.

Prevoz potnikov v notranjem železniškem prometu je opredeljen kot prevozna storitev na tistih prevoznih poteh, na katerih sta odhodna in namembna postaja potnika na območju Slovenije, prevoz pa se opravlja po javni železniški infrastrukturi, kot ga določa vozni red, pri čemer lahko potniki za navedene vrste prevozov uporabljajo vlake v notranjem in mednarodnem prometu. Vozni red je akt upravljavca javne železniške infrastrukture, ki določa čas odhoda vlaka s postaje oziroma postajališča ter prihoda na postajo oziroma postajališče, čas postankov ter vmesni čas, potreben za varno odvijanje železniškega prometa.

Tarifna obveznost je obveznost, da se za prevoz potnikov v notranjem železniškem prometu uporablja potniška tarifa, ki jo določi prevoznik v soglasju z Vlado Republike Slovenije, čeprav je v nasprotju s poslovnimi interesi prevoznika, saj ne pokriva v celoti stroškov prevoza. Obračunska enota je potniški kilometer, ki predstavlja prevoz enega potnika na razdalji enega kilometra.

Obvezno gospodarsko javno službo prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu mora prevoznik izvajati nepretrgano ves čas v skladu z voznim redom, ki ga potrdi pristojni organ.

Obvezna gospodarska javna služba prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu obsega poleg neposrednega prevoza tudi vse tiste dejavnosti, ki omogočajo nemoten, učinkovit in racionalen prevoz na kakovostni ravni, določeni v tej uredbi in pogodbi iz prejšnjega odstavka.

Javno gospodarsko službo prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu izvaja SŽ, ki mora zagotavljati predvsem vozni park; materialne možnosti, ki so potrebne za opravljanje prevoza (objekti in naprave); materialne možnosti, ki so potrebne za opravljanje dodatnih storitev, ki so v neposredni zvezi s prevozom (prodajna mesta, informacijski sistem ipd.); strokovno usposobljene kadre.

Prevoznik mora v notranjem potniškem prometu zagotoviti obseg storitev v skladu z veljavnim voznim redom in tarifno obveznostjo ter v skladu s pogodbo iz 4. člena te uredbe.

Prevoznik, ki izvaja javno službo prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu, oblikuje ceno prevoza, tako da pokriva stroške materiala, stroške storitev, stroške dela, amortizacijo, odhodke financiranja in druge upravičene izredne odhodke ter glede na tržne možnosti ustvari pozitiven donos.

Prevoze potnikov v notranjem železniškem prometu mora prevoznik opravljati po tarifni obveznosti, zato je upravičen do nadomestila, ki pokriva razliko med tržno ceno oziroma ekonomsko ceno, kolikor je ta nižja od tržne cene, in ceno, ki jo je prevoznik dosegel na podlagi tarifne obveznosti. Razlika med zmnožkom števila opravljenih potniških kilometrov in tržne cene za potniški kilometer ter zmnožkom števila opravljenih potniških kilometrov in cene za potniški kilometer, dosežene na podlagi tarifne obveznosti za zadevno obdobje, je znesek nadomestila.

Nadomestilo se ne plačuje za tiste skupine potnikov, ki jim prevoznik, ki izvaja javno službo prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu, podeljuje brezplačne vozovnice kot boniteto. Ne glede na določbe drugega odstavka tega člena skupni obseg nadomestil v poslovnem letu ne more preseči zneska, kot je za ta namen predviden v državnem proračunu.

Za prevoz potnikov v notranjem železniškem prometu velja tarifna obveznost, zato se javna gospodarska služba prevoza potnikov v notranjem železniškem potniškem prometu financira iz virov prihodkov od prodaje prevoznih storitev ter proračunskih sredstev.

Država in prevoznik oziroma izvajalec obvezne gospodarske javne službe sta na podlagi Uredbe vsako leto sklepala pogodbo št. 3 za opravljanje obvezne gospodarske javne službe prevoza potnikov v notranjem prometu. Osnovna pogodba je bila sklenjena vsako leto za dobo enega leta, včasih za časovno krajše obdobje, in sicer zaradi poznejšega sprejetja proračuna za posamezno leto, kar pomeni, da se je izvajalo začasno financiranje.

S pogodbo o izvajanju obvezne gospodarske javne službe prevoza potnikov v notranjem in čezmejnem regijskem železniškem prometu naročnik, to je vlada RS, in izvajalec (prevoznik) urejata medsebojne pravice in obveznosti v zvezi z opravljanjem obvezne gospodarske javne službe prevoza potnikov v notranjem železniškem prometu za posamezno obdobje ali posamezno leto.

5 ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA SLOVENSKE ŽELEZNICE

Analiza poslovanja podjetja nam s pomočjo različnih metod omogoča preučitev podjetja, ugotovitev slabosti in prednosti v poslovanju, ter možne rešitve za boljše poslovanje v prihodnosti. V prvem delu analize poslovanja se bom posvetila bilanci stanja v obdobju med letoma 2007 in 2008. V naslednjih delih bom preučila še izkaz poslovnega izida v različnih obdobjih in delih podjetja, izkaz finančnih tokov ter nazadnje še različne vidike poslovanja s pomočjo kazalnikov.

5.1 ANALIZA BILANCE STANJA

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz stanja sredstev in obveznosti do njihovih virov v določenem trenutku². Bilanca stanja ima dve strani, in sicer na levi strani prikazuje stanje sredstev (aktiva), na desni strani pa obveznosti do virov sredstev (pasiva).

S pomočjo vodoravnega analiziranja lahko ugotovimo, kako se je finančno stanje podjetja spremenilo glede na informacije o velikosti, smeri in relativni pomembnosti sprememb posameznih postavk glede na preteklo leto. Za vsako postavko v bilanci stanja se izračuna odstotek spremembe stanja glede na prejšnje leto, tako da se razlika med stanjem postavke v obeh bilancah deli s stanjem postavke v prejšnji bilanci ter pomnoži s sto. Spremembe je mogoče izraziti tudi z indeksi, tako da se stanje postavke v bilanci stanja tekočega leta deli s stanjem postavke v bilanci stanja preteklega leta ter pomnoži s sto (glej Slapničar, 2003, str. 1).

² na določeni dan

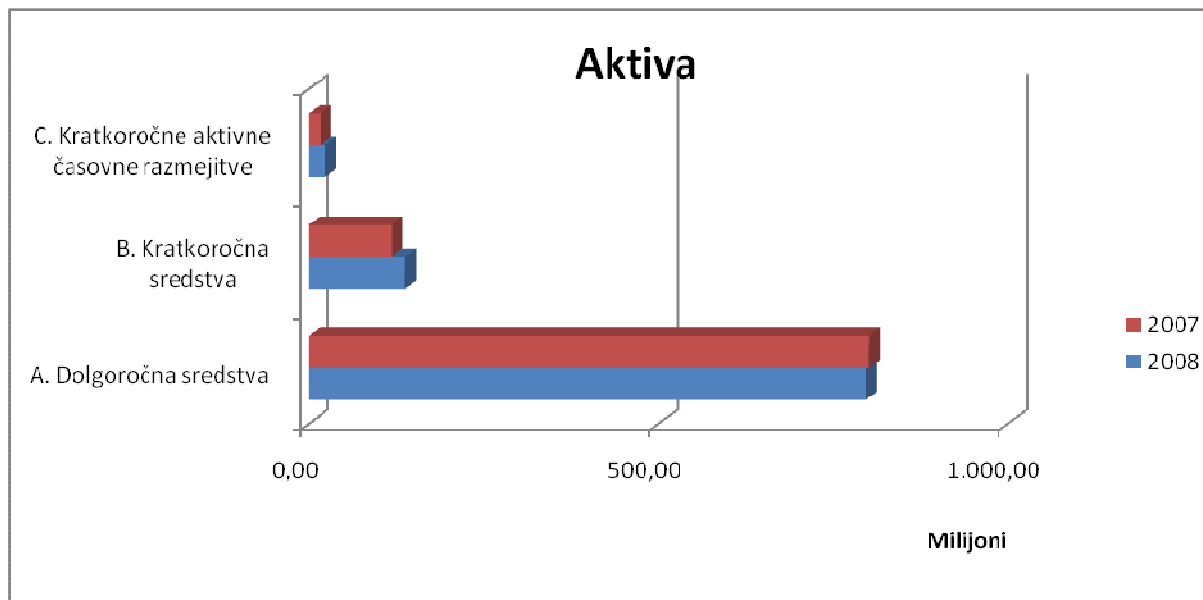
Tabela 3: Bilanca stanja podjetja SŽ d. o. o. v obdobju 2007-2008

tisoč €	2007	2008	Razlika	Indeks
SREDSTVA	936.530	959.027	22.496	102,4
A. Dolgoročna sredstva	801.470	797.181	-4.289	99,5
I. Neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve	1.757	1.983	226	112,9
II. Opredmetena osnovna sredstva	763.616	753.638	-9.977	98,7
III. Naložbene nepremičnine				
IV. Dolgoročne finančne naložbe	33.658	38.923	5.265	115,6
V. Dolgoročne poslovne terjatve	2.438	2.634	196	108,0
VI. Odložene terjatve za davek				
B. Kratkoročna sredstva	118.452	138.026	19.573	116,5
I. Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo				
II. Zaloge	15.130	15.051	-79	99,5
III. Kratkoročne finančne naložbe	194	544	350	280,5
IV. Kratkoročne poslovne terjatve	61.384	40.679	-20.705	66,3
V. Denarna sredstva	41.743	81.750	40.007	195,8
C. Kratkoročne aktivne časovne razmejitve	16.606	23.819	7.213	143,4
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	936.530	959.027	22.496	102,4
A. Kapital	61.526	74.081	12.554	120,4
I. Vpoklicani kapital	95.070	95.070	0,00	100,0
II. Kapitalske rezerve				
III. Rezerve iz dobička				
IV. Presežek iz prevrednotenja	25.168	14.050	-11.118	55,8
V. Preneseni čisti poslovni izid	-58.712	-41.276	17.435	70,3
VI. Čisti poslovni izid poslovnega leta	0,00	6.237	6.237	-
1. Čisti dobiček poslovnega leta	0,00	1.277	1.277	-
2. Čista izguba poslovnega leta				
3. Prenos iz presežka iz prevrednotenja	0,00	4.960	4.960	
B. Rezervacije in dolgoročne pasivne časovne razmejitve	23.410	26.064	2.653	111,3
C. Dolgoročne obveznosti	656.855	664.643	7.788	101,2
I. Dolgoročne finančne obveznosti	211.763	241.491	29.727	114,0
II. Dolgoročne poslovne obveznosti	445.092	423.152	-21.939	95,1
III. Odložene obveznosti za davek				
Č. Kratkoročne obveznosti	149.966	160.247	10.281	106,9
I. Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev				
II. Kratkoročne finančne obveznosti	41.289	48.917	7.627	118,5
III. Kratkoročne poslovne obveznosti	108.676	111.330	2.653	102,4
D. Kratkoročne pasivne časovne razmejitve	44.771	33.989	-10.781	75,9
ZUNAJBILANČNA EVIDENCA	194.270	243.291	49.021	125,2

Vir: Letno poročilo SŽ, 2008

V izkazu bilance stanja so podatki prikazani v dveh stolpcih, in sicer v prvem stolpcu stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev na dan 31. decembra 2007, v drugem stolpcu pa primerljivi podatki na dan 31. decembra 2008.

Grafikon 2: Sredstva podjetja SŽ d. o. o.

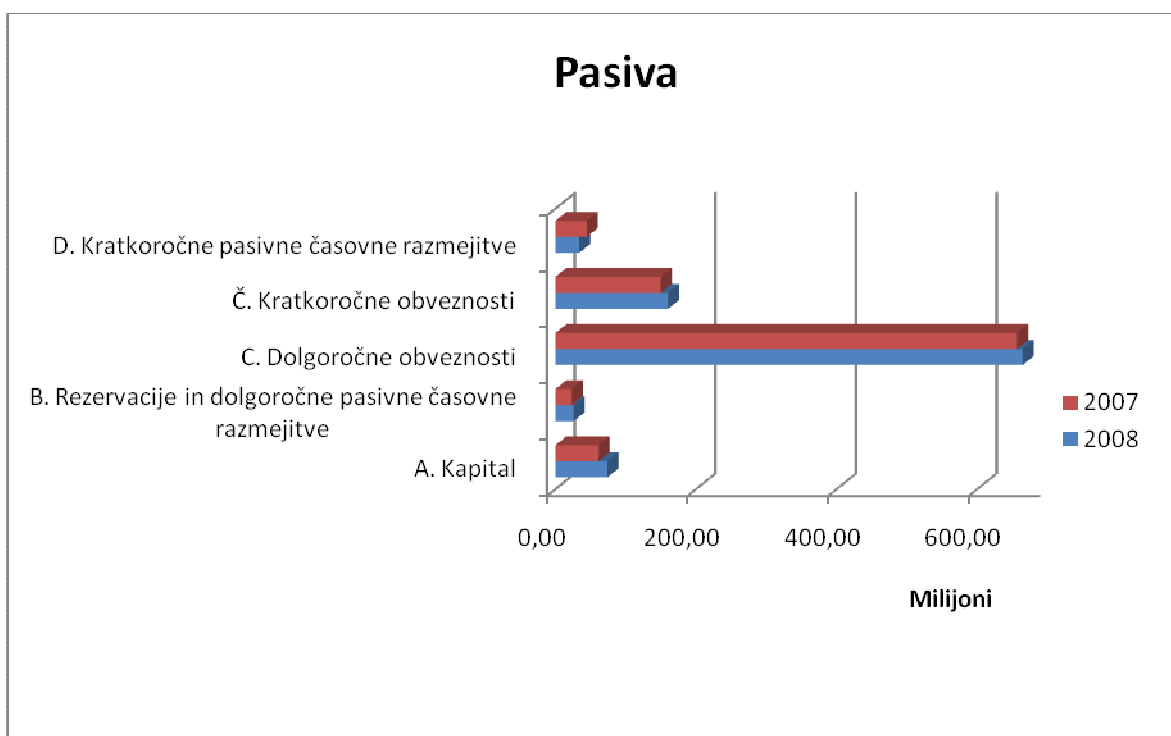
Vir: Letno poročilo SŽ, 2008

Aktivna stran bilance poslovanja prikazuje, da največji del sredstev prinašajo dolgoročna sredstva, tako v letu 2007 kot tudi letu 2008. V letu 2008 so se zmanjšala samo za 0,5 %, medtem ko so se kratkoročna sredstva povečala za 16,5 %.

Opredmetena osnovna sredstva predstavljajo največji del dolgoročnih sredstev v obeh letih, v letu 2008 le za 1,3 % manj. Finančne naložbe so se povečale za 15,6 % v letu 2008, medtem ko so se poslovne terjatve povečale za 8 %. Denarna sredstva predstavljajo največji del kratkoročnih sredstev in so se v letu 2008 povečala za 95,8 %, torej še enkrat toliko, kot leto prej, medtem ko so se kratkoročne poslovne terjatve zmanjšale za 36,7 %.

SŽ realizirajo prihodke na trgu iz opravljanja storitev, hkrati dobijo s strani RS po koncesijski pogodbi nadomestilo. Največji del prihodka predstavlja prihodek infrastrukture, leta 2008 kar 37 %, tovorni promet 36 % in potniški promet, ki prinese kar 18 % celotnega prihodka. Ostali in drugi prihodki znašajo 6 %, finančni prihodki pa znašajo 3 % prihodka. Največji odstotek stroškov SŽ predstavljajo stroški dela, kar 48 %, stroški storitev 26 %, stroški materiala in energije 13 %, ostali stroški skupaj s stroški amortizacije, finančnimi in drugimi odhodki pa znašajo 13 % (Letno poročilo SŽ, 2008).

Grafikon 3: Obveznosti do virov sredstev podjetja SŽ d. o. o.

Vir: Letno poročilo SŽ, 2008

V pasivni strani bilance poslovanja največji del obveznosti do virov sredstev predstavljajo dolgoročne obveznosti. V letu 2008 so se te obveznosti povečale za 1,2 %. Slovenske železnice, d. o. o. so povečale kapital za 20,4 %, kar pa vseeno predstavlja le majhen delež obveznosti. Dolgoročne poslovne obveznosti so se sicer zmanjšale za 4,9 %, vendar so se zato povečale dolgoročne finančne obveznosti za 14 %. Povečale so se tudi kratkoročne obveznosti za 6,9 %.

5.2 ANALIZA IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA

Z vodoravno analizo lahko ugotovimo, ali se je uspešnost podjetja izboljšala ali poslabšala glede na pretekla leta. Za vsako postavko (ali zgolj za pomembnejše postavke) v izkazu poslovnega izida se izračuna odstotek spremembe glede na prejšnje leto. Spremembe je mogoče izraziti tudi z indeksi (glej Slapničar, 2003, str. 1).

Tabela 4: Poslovni izid podjetja SŽ d. o. o. v obdobju 2003-2008

<i>Izkaz poslovnega izida (tisoč €)</i>	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Poslovni prihodki	275.233	283.955	290.247	320.347	351.639	398.723
Transportni prihodki	129.969	142.918	142.551	152.779	161.831	167.408
- tovorni promet	103.701	115.005	114.334	120.438	129.248	133.084
- potniški promet	26.268	27.912	28.217	32.340	32.583	34.324
Prihodki GJS-pogodba z AŽP	117.184	108.963	120.580	120.438	141.637	186.700
- potniški promet	36.191	34.280	34.309	37.940	40.666	38.997
- infrastruktura	77.779	74.682	86.271	93.907	100.971	147.703
Ostali prihodki	28.079	32.073	27.115	35.720	48.171	44.615
Poslovni odhodki	269.512	272.658	298.668	303.471	331.115	395.995
Stroški materiala in energije	33.266	37.593	44.788	41.241	44.014	52.522
Stroški storitev	59.134	59.138	64.058	62.159	72.173	108.592
Stroški dela	156.826	159.460	171.089	181.309	187.377	199.892
Amortizacija	15.218	13.620	13.382	16.533	24.242	29.485
Ostali stroški	5.065	2.845	4.932	2.228	3.309	5.504
Poslovni izid iz poslovanja	5.721	11.296	- 8.421	16.874	20.524	2.728
Saldo finančnih prihodkov in odhodkov	19.984	10.336	- 6.212	6.335	1.311	3.190
Saldo drugih prihodkov in odhodkov	1.965	404	1.644	476	1.653	1.740
Davek iz dobička	0,00	304	1.064	3.485	167	0,00
Čisti poslovni izid	12.297	1.059	-14.053	6.578	23.321	1.278

Vir: Letno poročilo SŽ, 2003-2008

Tabela 5: Struktura (v %) poslovnega izida v obdobju 2003-2008

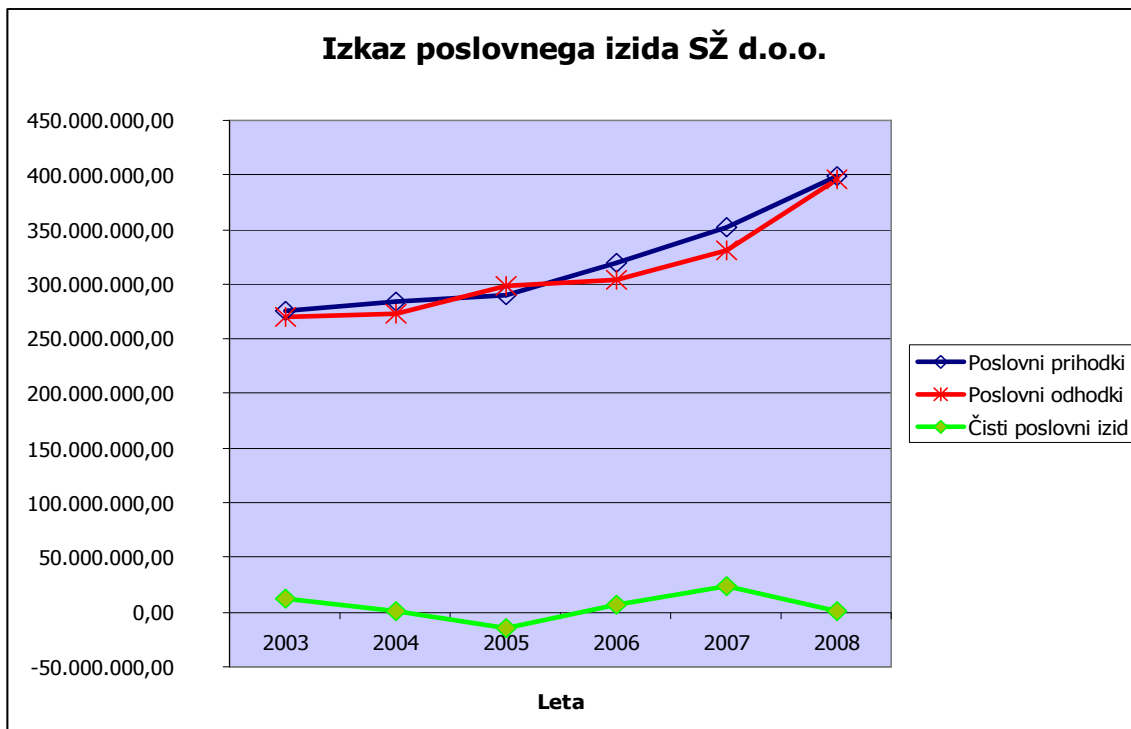
Izkaz poslovnega izida	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Poslovni prihodki	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Transportni prihodki	47 %	50 %	49 %	48 %	46 %	42 %
Prihodki GJS- pogodba z AŽP	43 %	38 %	42 %	38 %	40 %	47 %
Ostali prihodki	10 %	11 %	9 %	11 %	14 %	11 %
Poslovni odhodki	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Stroški materiala in energije	12 %	14 %	15 %	14 %	13 %	13 %
Stroški storitev	22 %	22 %	21 %	20 %	22 %	27 %
Stroški dela	58 %	58 %	57 %	60 %	57 %	50 %
Amortizacija	6 %	5 %	4 %	5 %	7 %	7 %
Ostali stroški	2 %	1 %	2 %	1 %	1 %	1 %

Vir: Letno poročilo SŽ, 2003-2008

V tabelah 4 in 5 prikazujem obseg in strukturo poslovnega izida³ podjetja Slovenske železnice, d. o. o. v obdobju 2003-2008. Kot je razvidno iz tabel, poslovni prihodki podjetja rastejo in so leta 2008 najvišji v primerjavi s prejšnjimi leti. Transportni prihodki skozi leta nihajo med 1 do 4 % in leta 2008 predstavljajo najnižji delež poslovnih prihodkov v primerjavi s prejšnjimi leti. Najvišji delež dosežejo leta 2004 in potem vsako leto padejo za 1 do 4 %. Prihodki GJS predstavljajo najvišji delež poslovnih prihodkov leta 2008. To so prihodki, katere SŽ d. o. o. dobijo na podlagi pogodbe z Direkcijo za vodenje investicij za opravljanje gospodarskih javnih služb. Ostali prihodki so najvišji leta 2007, kar je posledica spremembe poslovanja Slovenskih železnic d. o. o., kar bom podrobneje predstavila v naslednjih analizah.

³ dobiček ali izguba

Grafikon 4: Izkaz poslovnega izida SŽ d. o. o. v obdobju 2003-2008

Vir: Letno poročilo SŽ, 2003-2008

Čeprav so SŽ d. o. o. ustvarile največ poslovnih prihodkov leta 2008, so tisto leto ustvarile tudi največ poslovnih odhodkov. Glede na prejšnja leta so imele največje stroške storitev in amortizacije, medtem ko so stroški dela predstavljali manjši delež odhodkov, kot leta prej. Stroški dela so predstavljali največji delež odhodkov leta 2006, po tem letu pa so se začeli zniževati.

Najboljši poslovni izid so SŽ d. o. o. dosegle leta 2007, najslabšega pa v letu 2005, ker so poslovale z izgubo. Čeprav so imele leta 2008 SŽ d. o. o. najvišje poslovne prihodke, so glede na leto 2007 ustvarile občutno manj čistega poslovnega izida.

5.2.1 Primerjava poslovnega izida med letoma 2006 in 2007

Leta 2007 so Slovenske železnice, d. o. o. spremenile organiziranost podjetja, zato bom predstavila, kakšen vpliv je sprememba imela na poslovni izid.

Tabela 6: Primerjava poslovnega izida med letoma 2006/2007

Izkaz poslovnega izida (tisoč €)	2006	2007	POVEČANJE (Zmanjšanje)	Odstotek spremembe
Poslovni prihodki	320.348	351.639	31.291	9,8 %
Transportni prihodki	152.780	161.831	9.051	5,9 %
- tovorni promet	120.441	129.248	8.807	7,3 %
- potniški promet	32.339	32.583	244	0,8 %
Prihodki GJS – pogodba z AŽP	131.849	141.637	9.788	7,4 %
- potniški promet	37.941	40.666	2.725	7,2 %
- infrastruktura	93.908	100.971	7.063	7,5 %
Ostali prihodki	35.719	48.171	12.452	34,9 %
Poslovni odhodki	303.474	331.115	27.641	9,1 %
Stroški materiala in energije	41.241	44.014	2.773	6,7 %
Stroški storitev	62.161	72.173	10.012	16,1 %
Stroški dela	181.309	187.377	6.068	3,3 %
Amortizacija	16.535	24.242	7.707	46,6 %
Ostali stroški	2.228	3.309	1.081	48,5 %
Poslovni izid iz poslovanja	16.874	20.524	3.650	21,6 %
Saldo finančnih prihodkov in odhodkov	6.335	1.311	-5.024	-79,3 %
Saldo drugih prihodkov in odhodkov	476	1.653	1.177	247,3 %
Davek iz dobička	3.485	167	-3.318	-95,2 %
Čisti poslovni izid	6.578	23.321	16.743	254,5 %

Vir: SZ v številkah, 2007

Vodoravna analiza izkaza poslovnega izida nam pokaže, da se je v letu 2007 poslovanje izboljšalo, saj se je čisti poslovni izid povečal za 254,5 %, kar je skoraj štirikrat toliko, kot prejšnje leto. Glavni vzrok za povečanje čistega poslovnega izida je povečanje salda drugih prihodkov in odhodkov. Drugi prihodki so sestavljeni iz prejetih kazni, odškodnin in nadomestil za škode ter poškodbe od zavarovalnice in drugih, izterjane odpisane terjatve ter drugi izredni prihodki. Druge odhodke sestavljajo odhodki od odškodnin za škodo, storjeno pravnim in fizičnim osebam, ter druge kazni in drugi odhodki.

Računovodski izkazi zajemajo prihodke in odhodke prevzemne družbe za obdobje od 1. januarja do 31. decembra 2007(2006), povečane za prihodke in odhodke prevzetih družb od dneva obračuna oddelitve naprej, torej od 1. septembra do 31. decembra 2007.

Slovenske železnice, d. o. o. so leta 2007 dosegle 351,64 milijonov evrov poslovnih prihodkov, ki so za 9,8 % večji kot leto prej. Z največjim delom jih sestavljajo čisti prihodki od prodaje v višini 186,57 milijonov evrov, ki so glede na leto prej večji za 7,6 %, in prihodki po pogodbah z Direkcijo za vodenje investicij za opravljanje gospodarskih javnih služb v višini 141 milijonov evrov, leto prej so znašali 131,85 milijonov evrov. Poslovne prihodke v višini 22,44 milijonov evrov sestavljajo še prevrednotovalni poslovni prihodki.

Čiste prihodke od prodaje sestavljajo s 86,7-odstotnim deležem transportni prihodki. V strukturi doseženih transportnih prihodkov pomenijo transportni prihodki tovornega prometa 79,9 %, leto prej 78,8 %. Doseženi so na domačem trgu v višini 8,68 milijonov evrov (leto prej 7,55 milijonov evrov) in na tujem trgu v višini 120,57 milijonov evrov (leto prej 112,89 milijonov evrov). Tovorni promet je v primerjavi z letom prej ob 6,5 % večjem opravljenem delu, merjenim s številom netotonskih kilometrov, dosegel 7,3 % večje transportne prihodke. Tudi v potniškem prometu je bilo opravljeno delo, izraženo v potniških kilometrih, večje kot leto prej, in sicer za 2,4 %, transportni prihodki pa niso sledili opravljenemu delu, saj so glede na leto prej večji za 0,8 %.

Pomemben del poslovnih prihodkov dobijo Slovenske železnice, d. o. o. na podlagi pogodb z Direkcijo za vodenje investicij za opravljanje gospodarskih javnih služb. Leta 2007 so iz tega naslova prejele sredstva za vzdrževanje javne železniške infrastrukture v višini 66,2 milijonov evrov (leto prej 61,14 milijonov evrov), za vodenje prometa 34,77 milijonov evrov (leto prej 32,77 milijonov evrov) in za prevoz potnikov v notranjem prometu 40,66 milijonov evrov (leto prej 37,94 milijonov evrov). Prihodki za te namene so leta 2007 sestavljali 40,3 % poslovnih prihodkov, leto prej 41,2 %. Prejeta sredstva so bila večja od načrtovanih (133,17 milijonov evrov) za 6,4 %.

Poslovne prihodke sestavljajo še prevrednotovalni poslovni prihodki, ki so znašali 22,44 milijonov evrov. Največji del je iz prodaje zemljišča v Novi Gorici – dobiček pri prodaji je znašal 17,77 milijonov evrov, 2,27 milijonov evrov pa izhaja iz dokapitalizacije družbe Slovenske železnice – Železniško invalidsko podjetje s stvarnim vložkom, drugi prevrednotovalni prihodki pa so dobički pri prodaji stanovanj in drugih nepremičnin, vozil in opreme.

Na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o železniškem prometu (v nadaljevanju ZZelP-F Ur. l. RS, št. 15/2007) je bila leta 2007 izvedena pripojitev treh odvisnih družb (Tovorni promet, Potniški promet in Infrastruktura). Zaradi te pripojitve so v poslovni izid leta 2007 vključeni finančni podatki pripojenih družb. Poslovno leto se je končalo z dobičkom 23 milijonov evrov, brez te pripojitve pa bi doseženi dobiček znašal samo 14 milijonov evrov.

Izgubo je izkazala poslovna enota Potniški promet (3 milijone evrov) in Vzdrževanje infrastrukture (2 milijona evrov). Pozitivni rezultat pa je dosegla enota Tovorni promet (462 tisoč evrov), Vodenje prometa (309 tisoč evrov) in obračunska enota Uprava (19 milijonov evrov brez finančnih prihodkov iz pripojitve družb v višini 8 milijonov evrov).

Kot je videno iz zgornjih podatkov, je čisti poslovni izid leta 2007 višji kot prejšnje leto, predvsem zaradi pripojitve. Pripojene družbe, predvsem Tovorni promet, dosegajo dobičke v poslovanju in ta dobiček je občutno vplival na poslovni izid podjetja.

5.2.2 Primerjava poslovanja SŽ d. o. o. med letoma 2007 in 2008

Zaradi aktualnosti podatkov bom najbolj natančno predstavila poslovanje Slovenskih železnic d. o. o. leta 2008 v primerjavi z letom 2007.

Tabela 7: Primerjava poslovnega izida med letoma 2007/2008

<i>Izkaz poslovnega izida (tisoč €)</i>	2007	2008	POVEČANJE (Zmanjšanje)	Odstotek spremembe
Poslovni prihodki	351.639	398.723	47.084	13,4 %
Transportni prihodki	161.831	167.408	5.577	3,4 %
- tovorni promet	129.248	133.084	3.836	3 %
- potniški promet	32.583	34.324	1.741	5,3 %
Prihodki GJS – pogodba z AŽP	141.637	186.700	45.063	31,8 %
- potniški promet	40.666	38.997	-1.669	-4,1 %
- infrastruktura	100.971	147.703	46.732	46,3 %
Ostali prihodki	48.171	44.615	-3.556	-7,4 %
Poslovni odhodki	331.115	395.995	64.880	19,6 %
Stroški materiala in energije	44.014	52.522	8.508	19,3 %
Stroški storitev	72.173	108.592	36.419	50,5 %
Stroški dela	187.377	199.892	12.515	6,7 %
Amortizacija	24.242	29.485	5.243	21,6 %
Ostali stroški	3.309	5.504	2.195	66,3 %
Poslovni izid iz poslovanja	20.524	2.728	-17.796	-86,7 %
Saldo finančnih prihodkov in odhodkov	1.311	-3.190	-4.501	-343,3 %
Saldo drugih prihodkov in odhodkov	1.653	1.740	87	5,3 %
Davek iz dobička	167	0,00	-167	-100 %
Čisti poslovni izid	23.321	1.278	-22.043	-94,5 %

Vir: SŽ v številkah, 2008

Leta 2008 so Slovenske železnice ustvarile 415,32 milijonov evrov celotnih prihodkov (od tega poslovni prihodki v višini 398,72 milijonov evrov). Celotni odhodki so znašali 414 milijonov evrov (od tega poslovni odhodki v višini 395,99 milijonov evrov), izkazan je pozitiven rezultat iz poslovanja v višini 2,73 milijona evra in doseženi čisti dobiček v višini 1,28 milijon evrov.

Doseženi čisti rezultat je slabši od načrtovanega predvsem zaradi slabšega rezultata iz poslovanja, pa tudi zaradi izpada finančnih prihodkov (ni bila realizirana načrtovana prodaja delnic družbe Terme Olimia, d. d.), ki je bil deloma kompenziran z manjšimi odhodki iz obresti.

Brez učinkov prevrednotovalnih poslovnih prihodkov in odhodkov v neto višini 17,49 milijonov evrov ter učinka doseženih finančnih prihodkov iz naslova prodaje finančne naložbe v Emoniko v višini 7,42 milijonov evrov je bila dosežena čista izguba v višini 23,34 milijonov evrov.

Izgubo so izkazale poslovne enote Tovorni promet (14,69 milijonov evrov), Potniški promet (14,13 milijonov evrov) in Vodenje prometa (175 tisoč evrov). Pozitivni rezultat je izkazan v poslovni enoti Vzdrževanje infrastrukture (6,93 milijonov evrov) in Nepremičninah v višini 23,34 milijonov evrov.

Poslovni prihodki so leta 2008 dosegli 398,72 milijonov evrov, ki so za 13,4 % večji kot leto prej, načrtovano višino presegajo za 5,3 %. Z največjim delom jih sestavljajo čisti prihodki od prodaje v višini 192,26 milijonov evrov, ki so glede na leto prej večji za 3 %, in prihodki po pogodbah z Direkcijo za vodenje investicij za opravljanje gospodarskih javnih služb v višini 186,7 milijonov evrov, leto prej so znašali 141,64 milijonov evrov.

Čiste prihodke od prodaje sestavljajo s 87,1-odstotnim deležem *transportni prihodki* (167,41 milijonov evrov, leto prej 161,83 milijonov evrov). Tovorni promet je v primerjavi z letom prej dosegel 3 % večje na ravni družbe konsolidirane transportne prihodke ob 1,8 % manjšem opravljenem delu, merjenim s številom netotonskih kilometrov.

Potniški promet je ob 2,7 % večjem opravljenem delu, izraženim v potniških kilometrih, dosegel 5,3 % večje transportne prihodke. Večji prihodki, ki so všteti med čiste prihodke od prodaje, so še prihodki po pravilniku RIV (7 milijonov evrov) in pravilniku RIC (397 tisoč evrov), ki urejata izmenjavo in uporabo tovornih in potniških vagonov v mednarodnem prometu, prihodki od mejnih storitev (935 tisoč evrov) ter drugi prihodki.

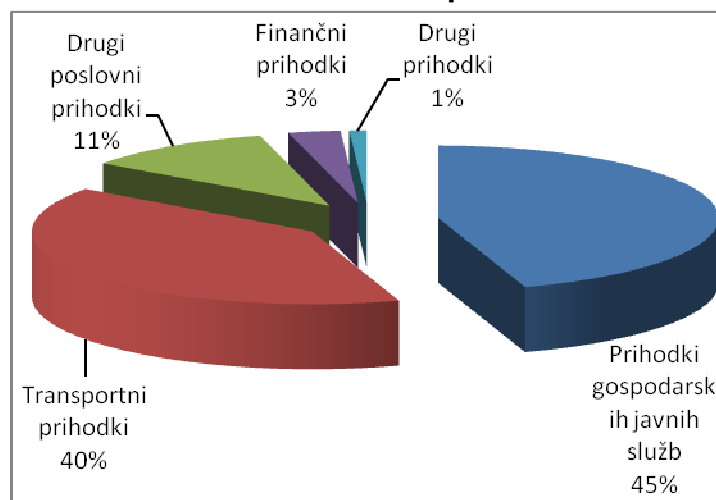
Pomemben del poslovnih prihodkov dobijo Slovenske železnice na podlagi pogodbe z Direkcijo za vodenje investicij za *opravljanje gospodarskih javnih služb*. Leta 2008 so iz tega naslova prejele sredstva za vzdrževanje javne železniške infrastrukture v višini 110 milijonov evrov (leto prej 66 milijonov evrov), za vodenje prometa 36 milijonov evrov (leto prej 34 milijonov evrov) in za prevoz potnikov v notranjem prometu 38 milijonov evrov (leto prej 40 milijonov evrov).

Prihodki za te namene so leta 2008 sestavljali 46,8 % poslovnih prihodkov, leto prej 40,3 %. Prejeta sredstva so bila večja od načrtovanih za 13,2 %, predvsem zaradi vzdrževalnih del v javno korist. Ta sredstva so bila predvsem namenjena za modernizacijo kočevske proge I. faza, preureditve tirov in kretnic na postaji Ljubljana.

Poslovne prihodke sestavljajo še *prevrednotovalni poslovni prihodki*, ki so znašali 19 milijonov evrov. Največji del je iz učinka stvarnega vložka v Emoniko v višini 9 milijonov evrov, dokapitalizacije Centralnih delavnic s stvarnim vložkom v višini 2 milijonov evrov, prodaje zemljišča k. o. Spodnja Šiška v višini 2 milijona evrov. Drugi prevrednotovalni prihodki so popravki vrednosti terjatev, odpisi obveznosti iz naslova popustov in dobički pri prodaji drugih nepremičnin, vozil in opreme.

Drugi prihodki v višini 2 milijonov evrov so z največjim delom prejete odškodnine. Slovenske železnice, d. o. o. so pri poslovanju ugotovile 414 milijonov evrov odhodkov, leto prej 345 milijonov evrov. Sestavljajo jih poslovni odhodki s 95,6-odstotnim deležem, finančni odhodki imajo 4,1-odstotni delež in drugi odhodki 0,3-odstotnega. Stroški dela (199 milijonov evrov) so se v primerjavi z letom 2007 povečali za 6,7 %. V poslovnih prihodkih imajo 50,1-odstotni delež, leto prej 53,3-odstotnega.

Grafikon 5: Struktura prihodkov

Vir: SŽ v številkah, 2008

Plačna politika se leta 2008 glede na leto prej ni spreminjala. Povprečna bruto in neto plača sta večji za 9,3 %, in sicer povprečna bruto plača s 1.382 € na 1.511 € in povprečna neto plača z 933 € na 1.021 €. Povprečno število zaposlenih je leta 2008 znašalo 8.010 in je glede na leto prej večje za 0,9 % oziroma za 74 delavcev.

Drugi stroški dela so se zmanjšali za 2 milijona evrov oziroma za 8,6 %, predvsem zaradi zmanjšanja davka na izplačane plače za 43,5 %, odpravnin presežnim delavcem za 98,4 %, stroška zdravstvene preventive za 61,8 % (manjše število udeležencev) in manjših odškodnin kot leto prej.

Poslovne odhodke sestavljajo s 27,4-odstotnim deležem *stroški storitev* (108 milijonov evrov, leto prej 72 milijonov evrov). Skoraj polovica stroškov storitev so storitve vzdrževanja (68 milijonov evrov), ki so glede na leto prej večje za 93,2 %, predvsem iz naslova vzdrževanja infrastrukture. V strukturi so največje storitve vzdrževanja objektov (48 milijonov evrov), večidel investicijskega vzdrževanja objektov javne železniške infrastrukture, vzdrževanja vlečnih in vlečenih sredstev (16 milijonov evrov), ter vzdrževanja cestnih vozil in druge opreme (2 milijona evrov).

Stroški materiala in nadomestnih delov (21 milijonov evrov) sestavljajo 5,4 % poslovnih odhodkov, glede na leto prej so večji za 26,6 %. V tem znašajo stroški izdelavnega materiala 10 milijonov evrov in stroški nadomestnih delov 7 milijonov evrov. V tem so stroški porabljenega materiala in nadomestnih delov za vzdrževanje voznih sredstev 6 milijonov evrov. Na čisti poslovni izid pomembno vplivajo finančni odhodki, ki so leta 2008 znašali 16 milijonov evrov. Največji del so obresti za osnovna in obratna sredstva (15 milijonov evrov). Drugi odhodki v višini milijona evrov se nanašajo predvsem na odškodnine pravnim in fizičnim osebam.

5.2.3 Analiza poslovnega izida – Tovorni promet

V strukturi po vrstah prometa so bili transportni prihodki v notranjem prometu in luškem tranzitu večji od načrtovanih, medtem ko so v drugih vrstah prometa zaostajali za načrtom.

Povečali so se predvsem stroški uporabnine, stroški amortizacije zaradi učinka aktiviranj novih osnovnih sredstev, stroški dela, stroški električne energije in dizelskega goriva za pogon tirnih vozil zaradi višjih cen in večjega obsega dela z električno vleko ter stroški storitev vzdrževanja tirnih vozil.

Tabela 8: Poslovni izid tovorni promet

Tisoč €	2007	2008	Razlika	Indeks
Poslovni prihodki	147.748	153.893	6.145	104,2
Transportni prihodki	129.248	134.356	5.108	104,0
- notranji promet	8.675	10.779	2.104	124,3
- mednarodni promet	120.573	123.577	3.004	102,5
Ostali prihodki	18.500	19.537	1.037	105,6
Poslovni odhodki	143.437	160.756	17.319	112,1
Stroški dela	40.651	42.752	2.101	105,2
Stroški materiala/energije	22.269	23.992	1.723	107,7
Stroški storitev	69.132	78.866	9.734	114,1
Amortizacija	10.911	13.935	3.024	127,7
Ostali stroški	474	1.211	737	255,5
Poslovni izid iz poslovanja	4.311	-6.863	-11.174	-159,2
Saldo finančnih prihodkov in odhodkov	-4.098	-6.343	-2.245	154,8
- od tega odhodki za obresti	-4.383	-7.341	-2.958	167,5
Saldo drugih prihodkov in odhodkov	249	-1.485	-1.734	
Čisti poslovni izid	462	-14.691	-15.153	

Vir: SŽ v številkah, 2008

Poslovni prihodki v višini 153,89 milijonov evrov so za 4,2 % večji kot leta 2007 in za 3,6 % manjši od načrtovanih. Transportni prihodki v višini 134,36 milijonov evrov so za 4 % večji kot leta 2007 in za 6,8 % manjši od načrtovanih. Poslovni odhodki so presegli poslovne odhodke leta prej za 12,1 % (znašali so 160,76 milijonov evrov) in so bili za 5 % večji od načrtovanih. Izguba iz poslovanja je znašala 6,86 milijonov evrov, čista izguba obračunskega obdobja pa 14,69 milijonov evrov. Leta 2008 je bilo prepeljanih 19,0 mio. ton blaga in opravljenih je bilo 3.873 mio. netotonskih kilometrov, kar je za 1,4 % oziroma za 1,8 % manj kot leta 2007.

Transportni prihodki tovornega prometa so se v primerjavi s preteklim letom v letu 2009 zmanjšali za 30,7 % oziroma 31 mio. evrov, kar je glavni vzrok za doseženo čisto izgubo v tej dejavnosti v višini 29,5 mio. evrov. Kljub slabemu letu so v poslovni enoti v letu 2009 pridobili za okoli 1,8 milijonov ton novih poslov. Sklenjenih je bilo okoli 350 novih pogodb s poslovnimi partnerji, ki že uporabljajo storitve tovornega prometa Slovenskih železnic, pa tudi z novimi, ki se prej niso odločali za prevoze po

železnici. Nove razmere pomenijo vstop globalnih tekmecev na naš trg in delni izgubi tržnega deleža se ni bilo mogoče izogniti. Po drugi strani pa prav nove razmere na trgu prinašajo niz poslovnih priložnosti. Poslovna enota Tovorni promet se bo poskusila prilagoditi novim razmeram in dobro izkoristiti nove priložnosti, ki jih ponuja spremenjeni sistem (glej SŽ d. o. o., 2009. Dostopno na: <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije/novice>, 28. 12. 2009).

5.2.4 Analiza poslovnega izida – Potniški promet

Izguba leta 2008 v višini 14,13 milijonov evrov je bila večja od načrtovane in od dosežene leta 2007. Izguba je nastala predvsem zato, ker ni bil realiziran usklajen aneks k pogodbi o opravljanju obvezne gospodarske javne službe (v nadaljevanju GJS), po katerem bi morali za opravljene storitve leta 2008 prejeti še 9 milijonov evrov (brez DDV 9 milijonov evrov). Transportni prihodki so bili večji od načrtovanih za 0,5 % oziroma za 184 tisoč evrov, glede na leto prej pa so večji za 5,3 % oziroma 1.741 tisoč evrov. V strukturi tarifnih prihodkov je znašal delež mednarodnega prometa 22,1 %.

Tabela 9: Poslovni izid – potniški promet

(v tisoč €)	2007	2008	Od tega GJS	Razlika	Indeks
Poslovni prihodki	78.977	76.086	75.561	-2.891	96,3
Transportni prihodki	32.583	34.324	33.843	1.741	105,3
- notranji promet	25.427	27.276	27.090	1.849	107,3
* regresi	2.305	2.501	0,00	196	108,5
* regresitarifni prihodki	23.122	24.775	27.090	1.653	107,1
- mednarodni promet	7.156	7.048	6.753	-108	98,5
Prihodki po pogodbi z DVI	40.666	38.997	38.991	-1.669	95,9
Ostali prihodki	5.728	2.765	2.727	-2.963	48,3
Poslovni odhodki	77.541	83.050	82.657	5.509	107,1
Stroški dela	14.638	16.580	16.413	1.942	113,3
Stroški materiala/energije	10.345	11.666	11.633	1.321	112,8
Stroški storitev	41.850	42.148	41.990	298	100,7
Amortizacija	10.384	11.594	11.563	1.210	111,7
Ostali stroški	324	1.062	1.058	738	327,8
Poslovni izid iz poslovanja	1.436	-6.964	-7.096	-8.400	
Saldo finančnih prihodkov in odhodkov	-5.328	-7.471	-7.459	-2.143	140,2
Saldo drugih prihodkov in odhodkov	484	307	306	-177	63,4
Čisti poslovni izid	-3.408	- 14.128	-14.249	-10.720	

Vir: SŽ v številkah, 2008

Potniški promet je leta 2008 ustvaril 76,08 milijonov evrov poslovnih prihodkov, ki so bili za 1,9 % manjši od načrtovanih in za 3,7 % manjši od doseženih leto prej. Takšno gibanje je predvsem rezultat manjših prihodkov iz naslova opravljenih storitev obvezne gospodarske javne službe prevoza potnikov v notranjem in čezmejnem regijskem prometu po pogodbi z Direkcijo za vodenje investicij. Le-ti so manjši kot v preteklem letu za 4,1 % oziroma za 1,67 milijona evrov. Doseženi so bili sicer v pogodbeni višini za leto 2008, ki pa ni zadostovala za pokritje vseh stroškov.

Transportni prihodki v skupni višini 34,32 milijonov evrov so bili za 0,5 % večji od načrta in za 5,3 % večji od transportnih prihodkov, ustvarjenih leta 2007. Skoraj v celoti (33,84 milijonov evrov oziroma 98,6 %) so bili ustvarjeni od opravljenih storitev obvezne gospodarske javne službe, na drugih dejavnostih pa za 481 tisoč evrov.

Dosežen je bil negativni rezultat iz poslovanja v višini 6 milijonov evrov in čista izguba v višini 14,13 milijonov evrov, od tega na obvezni gospodarski javni službi v višini 14.249 tisoč evrov, na drugih dejavnostih pa je bil dosežen dobiček v višini 121 tisoč evrov.

V strukturi po segmentih sestavljajo mladi in odrasli še vedno največji delež, kar znaša leta 2008 69 % vseh prepeljanih potnikov in 58 % opravljenih potniških kilometrov. V primerjavi z letom prej se je zelo povečala uporaba letnih in polletnih vozovnic pri mladih ter abonentskih splošnih vozovnic.

V strukturi prepeljanih potnikov največji delež zajemajo potniki s šolskimi abonentskimi vozovnicami, ki so bolj kot leta 2007 uporabljali cenovno ugodnejše letne in polletne vozovnice. Pomemben segment so potniki z vozovnicami po rednih cenah in migranti, ki potujejo na delo.

Kot posledica ugodnejših ponudb za določene segmente se je opazno povečalo število upokojencev in starejših od 60 let ter potovanj družin in otrok do 12. leta, ki pa v strukturi še vedno sestavljajo manjši delež.

5.2.5 Analiza poslovnega izida – Infrastruktura

Infrastruktura, ki opravlja obvezno gospodarsko javno službo vzdrževanja javne železniške infrastrukture in vodenja prometa, je leta 2008 ustvarila 159,85 milijonov evrov poslovnih prihodkov in 155,98 milijonov evrov poslovnih odhodkov. Skupni rezultat iz poslovanja Infrastrukture (vzdrževanje infrastrukture in vodenje prometa) je pozitiven in znaša 3,86 milijonov evrov, prav tako je pozitiven čisti rezultat obračunskega obdobja v višini 6,75 milijonov evrov.

Pozitiven rezultat je bil dosežen pri vzdrževanju infrastrukture, kjer so bila zagotovljena manjkajoča sredstva za realizacijo načrtovanega obsega vzdrževanja, poleg tega so k ugodnemu rezultatu prispevali prihodki iz drugih dejavnosti ter pozitiven saldo finančnih in drugih prihodkov ter odhodkov. Za vodenje prometa ustvarjeni prihodki niso zadostovali za pokritje vseh odhodkov tako kot leta 2007.

Tabela 10: Poslovni izid – Vzdrževanje infrastrukture

(v tisoč €)	2007	Od tega GJS	2008	Od tega GJS	Razlika	Indeks
Poslovni prihodki	73.356	62.029	120.277	108.866	46.921	164,0
Prihodki po pogodbi z DVI	66.202	62.029	110.839	106.256	44.637	167,4
- redna vzdrževalna dela	45.116	45.116	61.941	61.941	16.825	137,3
- investicijsko vzdrževanje	12.693	12.693	10.742	10.742	-1.951	84,6
- vzdrževalna dela v javno korist	4.220	4.220	33.573	33.573	29.353	795,6
- prihodki postaj in postajališč	4.173		4.583		410	109,8
Ostali prihodki	40.666		2.610	2.610	-38.056	
Prihodki iz drugih dejavnosti	7.154		6.828		-326	95,4
- stranska dejavnost	2.272		3.120		848	137,3
- Drugi prihodki	4.882		3.708		-1.174	76,0
Poslovni odhodki	75.529	66.329	116.526	107.470	40.997	154,3
Stroški dela	36.618	34.623	38.358	36.136	1.740	104,8
Stroški materiala/energije	8.698	7.608	13.874	13.011	5.176	159,5
Stroški storitev	28.651	22.574	61.644	55.735	32.993	215,2
Amortizacija	1.284	1.261	1.667	1.639	383	129,8
Ostali stroški	278	263	983	949	705	353,6
Poslovni izid iz poslovanja	-2.173	-4.300	3.751	1.396	5.924	
Saldo finančnih prihodkov in odhodkov	28	28	1.649	1.649	1.621	
Saldo drugih prihodkov in odhodkov	44	44	1.528	1.528	1.484	
Čisti poslovni izid	-2.267	-4.228	6.928	4.573	9.195	

Vir: SZ v številkah, 2008

Leta 2008 je poslovna enota Vzdrževanje infrastrukture realizirala 120,28 milijonov evrov poslovnih prihodkov in 116,53 milijonov evrov poslovnih odhodkov, pozitivni rezultat iz poslovanja je znašal 3,75 milijonov evrov, ustvarjen je bil čisti dobiček v višini 6,93 milijonov evrov, od tega v obvezni gospodarski javni službi 4,57 milijonov evrov.

Sredstva po pogodbah z Direkcijo RS za vodenje investicij na javni železniški infrastrukturi (DVI) sestavljajo 92,2 % prihodkov in so namenjena pokrivanju stroškov rednega in investicijskega vzdrževanja infrastrukturnih objektov, vzdrževalnim delom v javno korist ter vzdrževanju potniških postaj in postajališč. Glede na načrt so večja za 23,4 %, predvsem zaradi zagotovitve manjkajočih sredstev na podlagi aneksov (aneks št. 1–1/2008 o opravljanju obvezne gospodarske javne službe vzdrževanja javne železniške infrastrukture ter aneks št. 1–2/2008–2009 o opravljanju vzdrževalnih del v javno korist) in spremenjenega načina obračuna davka na dodano vrednost leta 2008.

V obravnavanem obdobju so bili ustvarjeni tudi prihodki iz drugih dejavnosti v višini 6 milijonov evrov. Izvršena večja dela v okviru te dejavnosti so: odprava posledic izrednega dogodka na postaji Trbovlje, Kresnice-Laze ter sodelovanje pri posodobitvi voznega omrežja Pivka-Gornje Ležeče-Sežana in ureditvi povratnega voda Divača-Koper.

Poslovni odhodki vzdrževanja infrastrukture so bili za 25,4 % večji od načrtovanih, v primerjavi z letom 2007 pa za 54,3 % zaradi večjega obsega vzdrževalnih del, predvsem vzdrževalnih del v javno korist, za katera so bila zagotovljena sredstva v višini 33 milijonov evrov.

5.3 ANALIZA IZKAZA FINANČNIH TOKOV

Izkaz gibanja kapitala je temeljni računovodski izkaz, v katerem so resnično in pošteno prikazane spremembe sestavin kapitala za poslovno leto ali medletna obdobja, za katera se sestavlja.

Tabela 11: Izkaz finančnih tokov podjetja SŽ d. o. o.

(v tisoč €)	leto 2007	leto 2008	Razlika	Indeks
A. DENARNI TOKOVI PRI POSLOVANJU				
a) Postavke izkaza poslovnega izida	7.640	18.932	11.292	247,8
Poslovni prihodki (razen za prevrednotenje) in finančni prihodki iz poslovnih terjatev	257.699	383.531	125.831	148,8
Poslovni odhodki brez amortizacije (razen za prevrednotenje) in finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	250.059	367.917	-117.857	147,1
Davki iz dobička in drugi davki, ki niso zajeti v poslovnih odhodkih	-	3.318		
b) Spremembe čistih obratnih sredstev (in časovnih razmejitev, rezervacij ter odloženih terjatev in obveznosti za davek) poslovnih postavk bilance stanja	3.189	-825	-4.014	-25,9
Začetne manj končne poslovne terjatve	-12.291	16.114	28.406	-131,1
Začetne manj končne aktivne časovne razmejitve	-16.048	-7.213	8.835	44,9
Začetne manj končne terjatve za odloženi davek	-	-		
Začetne manj končna sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	1.198	-		
Začetne manj končne zaloge	-14.532	79	14.612	-0,5
Končni manj začetni poslovni dolgovi	3.400	-19.114	-22.514	-562,0
Končne manj začetne pasivne časovne razmejitve in rezervacije	41.463	9.307	-32.155	22,4
Končne manj začetne obveznosti za odloženi davek	-	-		
c) Prebitek prejemkov pri poslovanju ali prebitek izdatkov pri poslovanju (a+b)	10.829	18.107	7.277	167,2
B. DENARNI TOKOVI PRI NALOŽBENJU				

a) Prejemki pri naložbenju	74.868	51.031	-23.836	68,2
Prejemki od dobljenih obresti in deležev v dobičku, ki se nanašajo na naložbenje	12.605	10.449	-2.156	82,9
Prejemki od odtujitve neopredmetenih sredstev	0,834	6,40	5,57	767,9
Prejemki od odtujitve opredmetenih osnovnih sredstev	24.043	26.219	2.176	109,1
Prejemki od odtujitve naložbenih nepremičnin	-	-	-	-
Prejemki od odtujitve dolgoročnih finančnih naložb	2.923	11.663	8.739	398,9
Prejemki od odtujitve kratkoročnih finančnih naložb	35.295	2.693	-32.601	7,6
b) Izdatki pri naložbenju	-21.812	49.738	-27.925	228,0
Izdatki za pridobitev neopredmetenih sredstev	-1.365	-862	503	63,1
Izdatki za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev	-17.274	48.490	-31.216	280,7
Izdatki za pridobitev naložbenih nepremičnin	-	-	-	-
Izdatki za pridobitev dolgoročnih finančnih naložb	-2.979	-34	2.944	1,2
Izdatki za pridobitev kratkoročnih finančnih naložb	-193	-350	-156	181,2
c) Prebitek prejemkov pri naložbenju ali prebitek izdatkov pri naložbenju (a+b)	53.055	1.293	-51.762	2,4
C) DENARNI TOKOVI PRI FINANCIRANJU				
a) Prejemki pri financiranju	16.562	78.092	61.530	471,5
Prejemki od vplačanega kapitala	-	-	-	-
Prejemki od povečanja dolgoročnih finančnih obveznosti	-	37.452	-	-
Prejemki od povečanja kratkoročnih finančnih obveznosti	16.562	40.640	24.078	245,4
b) Izdatki pri financiranju	-56.817	-57.485	-668	101,2
Izdatki za dane obresti, ki se ne nanašajo na financiranje	-9.028	-9.456	-428	104,7
Izdatki za vračila kapitala	-	-	-	-
Izdatki za odplačila dolgoročnih finančnih obveznosti	-27.908	-8.857	19.051	31,7
Izdatki za odplačila kratkoročnih finančnih obveznosti	-19.880	-39.171	-19.290	197,0
Izdatki za izplačila dividend in drugih deležev v dobičku	-	-	-	-
c) Prebitek prejemkov pri financiranju ali pribitek izdatkov pri financiranju (a+b)	-40.254	20.607	60.862	-51,2
Č. Končno stanje denarnih sredstev				
x) Denarni izid v obdobju (seštevek prebitkov Ac, Bc in Cc)	23.630	40.007	16.377	169,3
y) Začetno stanje denarnih sredstev	18.112	41.743	23.630	230,5
Končno stanje denarnih sredstev (x + y)	41.743	81.750	40.007	195,8

Vir: SŽ v številkah, 2008

Denarni tokovi pri poslovanju prikazujejo spremembo skozi leta, predvsem pri poslovnih prihodkih in finančnih prihodkih iz osnovnih terjatev, saj so se ti v letu 2008 povečali za 48,8 %. Poslovni odhodki brez amortizacije in finančni odhodki iz poslovnih obveznosti pa so se povečali za 47,1 %. Največja razlika pa je zmanjšanje pri končnih manj začetnih poslovnih dolgovih, 22,51 milijonov evrov manj v letu 2008.

Denarni tokovi pri naložbenju kažejo največje spremembe pri prejemkih od odtujitve. Prejemki od odtujitve neopredmetenih sredstev so se povečali za 5,57 milijonov evrov, pri dolgoročnih finančnih naložbah so se povečali za dobrih 8 milijonov evrov in pri kratkoročnih finančnih naložbah zmanjšali za slabih 33 milijonov evrov.

Denarni tokovi pri financiranju so se spremenili predvsem zaradi prejemkov od povečanja kratkoročnih in dolgoročnih finančnih sredstev za 61 milijonov evrov. Končno stanje denarnih sredstev je zaradi vseh sprememb v letu 2008 povečalo za skoraj 100 %.

Tabela 12: Finančni položaj

Tisoč €	2007	2008	Razlika	Indeks
Kratkoročne terjatve	119.928	146.793	26.865	122,40
Kratkoročni dolgovi	194.736	194.236	-500	99,74
Neto kratkoročni dolg	74.808	47.443	-27.365	63,42
Dolgoročne terjatve	36.097	41.558	5.461	115,13
Dolgoročni dolgovi	234.735	267.029	32.294	113,76
Neto dolgoročni dolg	198.638	225.471	26.833	113,51
Neto dolg	273.446	272.914	-532	99,81
Dolgovi skupaj	429.471	461.265	31.794	107,40
Terjatve skupaj	156.025	188.351	32.326	120,72
Materialna sredstva	334.973	346.995	12.022	103,59
Zaloge	14.521	13.718	-803	94,47
Osnovna sredstva	320.452	333.277	12.825	104,00
Kapital	61.527	74.081	12.554	120,40

Vir: SŽ v številkah, 2008

Finančni položaj analiziramo z vidika neto dolga, kot razliko med terjatvami in dolgovi in kot presežek materialnih sredstev nad kapitalom. Leta 2008 so se dolgovi Slovenskih železnic d. o. o. povečali za 31,79 milijonov evrov, terjatve pa za 32,32 milijonov evrov, kar se odraža na neto dolgu, ki je v primerjavi s koncem leta 2007 manjši za 532 tisoč evrov.

Slovenske železnice so neto dolžnik tako na kratkoročnem (47,44 milijonov evrov) kot tudi dolgoročnem (225,47 milijonov evrov) področju.

Stopnja zadolženosti, izražena z razmerjem med neto dolgom in materialnimi sredstvi (vsota neopredmetenih dolgoročnih sredstev, opredmetenih osnovnih sredstev in zalog), je konec leta 2008 znašala 0,787 in je ugodnejša kot konec leta 2007 (0,816).

V prilogi je prikazano gibanje kapitala v letu 2007 in 2008. Kot je razvidno iz slike, je stanje v letu 2007 začelo slabo, s 66 milijonov evrov prenesene izgube iz leta 2006. V letu 2007 jim je uspelo to izgubo zmanjšati s poravnavo izgube kot odbitne sestavine kapitala, vendar samo za 26 milijonov evrov. Pripojitev odvisnih družb prinese dodatnih 11 milijonov evrov izgube, kar ustvari izgubo leta 58 milijonov evrov.

V letu 2008 se prenesena izguba v znesku 58 milijonov evrov zmanjša na celih 41 milijonov s pomočjo povečanja sestavin kapitala v višini 17 milijonov evrov. Čisti dobiček poslovnega leta znaša 6 milijonov evrov, kar je pozitivna sprememba v primerjavi s prejšnjim letom.

5.4 ANALIZA RAZLIČNIH VIDIKOV POSLOVANJA S KAZALNIKI

Računovodski kazalniki so namenjeni temu, da bi tisti, katerih naloga je odločati o razvojni politiki podjetja, dobili na razpolago čim bolj stvarno sliko poslovanja podjetja. Računovodski kazalniki so eden najpomembnejših elementov finančne analize. Glede na samo opredelitev kazalnikov jih lahko iz računovodskih izkazov izračunamo celo množico, saj lahko primerjamo različne postavke, opredelitev in izbor kazalnikov se razlikujeta glede na potrebo analize. Izberemo tiste, iz katerih se najbolj odraža posebnost delovanja podjetja. Računovodski kazalniki so primerni za primerjavo v času in prostoru (glej Slapničar, 2003, str. 1).

Kazalnike je mogoče različno razvrščati, jaz jih bomo s pomočjo slovenskega računovodskega standarda:

- kazalniki stanja financiranja,
- kazalniki stanja investiranja,
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja,
- kazalniki obračanja,
- kazalniki gospodarnosti,
- kazalniki donosnosti.

Tabela 13: Sredstva v obdobju 2003-2008

Tisoč €	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Investicije	8.070	23.882	24.128	67.397	59.295	49.421
Sredstva	335.978	405.939	416.943	449.258	936.530	959.027
Dolgoročna sredstva	265.385	270.052	310.078	323.466	801.471	797.181
Kratkoročna sredstva	63.637	128.508	97.667	115.302	118.453	138.026
Ostalo	6.956	7.379	9.198	10.490	16.606	23.820
Obveznosti do virov sredstev	335.978	405.939	416.943	449.258	936.530	959.027
Kapital	48.051	87.761	73.346	53.865	61.527	74.081
Dolgoročne obveznosti	119.550	225.987	217.706	242.532	680.266	690.709
Kratkoročne obveznosti	154.765	75.440	112.357	137.088	149.966	160.248
Ostalo	13.612	16.751	13.534	15.773	44.771	33.989

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

5.4.1 Analiza financiranja

Financiranje z dolgovi vpliva na finančno tveganje ter donosnost podjetja. Uporaba relativno cenejšega dolžniškega financiranja v uspešnih obdobjih več kot proporcionalno poveča dobičkonosnost kapitala, v manj uspešnih letih pa več kot proporcionalno zmanjša dobičkonosnost kapitala. Donosnost ter tveganje sta povezana. Bolj ko poslovodstvo uporablja dolžniške vire financiranja, bolj je podjetje finančno tvegano. Načeloma narava poslovanja in struktura sredstev vplivata na to, koliko se sme podjetje zadolževati. Podjetja s stabilnim, dobro predvidljivim poslovanjem lahko varneje uporabljajo več dolžniških virov kot podjetja, ki poslujejo z veliko negotovostjo, hitrimi spremembami v proizvodih, visokim deležem neopredmetenih sredstev, ki povečujejo njihovo poslovno tveganje. Po drugi strani pa stabilno poslovanje daje manjše donose, kot bolj tvegano.

- **Delež kapitala v financiranju**

Delež kapitala v financiranju se izračuna pri delitvi kapitala z obveznosti do virov sredstev. Kazalnik kaže lastniško financiranje vseh sredstev podjetja. Večji kot je delež sredstev, financiran s kapitalom, manj je podjetje finančno tvegano za upnike – več tveganja nosijo lastniki. Kazalnik je zelo pomemben za upnike, ki želijo oceniti, kakšna je tveganost glede vračil glavnice in obresti oziroma kako dodatno posojilo vpliva na finančno tveganost podjetja. Lastnike zanima finančno tveganje v povezavi z donosnostjo. Praviloma velja, bolj ko je podjetje finančno tvegano (manj ko ima kapitala), višjo dobičkonosnost kapitala zahtevajo. Višja vrednost kazalnika pomeni večjo varnost naložb upnikov in stabilnost donosov lastnikov, vendar previsoka vrednost kazalnika lahko pomeni neracionalno financiranje z dražjimi viri sredstev.

Tabela 14: Kazalnik delež kapitala v financiranju

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Delež kapitala v financiranju	14 %	22 %	18 %	12 %	7 %	8 %

Vir: SZ v številkah, 2003-2008

Delež kapitala v podjetju je zelo majhen, sicer leta 2004 doseže 22 %, vendar se po tem letu podjetje vse bolj zadolžuje in leta 2008 deleže kapitala znaša samo še 8 %.

- **Delež dolgov v financiranju**

Delež dolgov v financiranju se izračuna z delitvijo seštevka dolgoročne finančne obveznosti in kratkoročne finančne obveznosti z obveznostjo do virov sredstev. Kazalnik kaže dolžniško financiranje sredstev podjetja. Je komplementaren prejšnjemu kazalniku, to je deležu kapitala v pasivi. V tuji literaturi najpogosteje v števcu upoštevajo le dolgoročne finančne obveznosti iz financiranja. Potrebno je gledati vsebinsko: upoštevati je treba vse vire financiranja z eksplicitnim stroškom.

Tabela 15: Kazalnik delež dolgov v financiranju

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Delež dolgov v financiranju	82 %	74 %	79 %	84 %	89 %	89 %

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Dolgovi znašajo večji delež financiranja podjetja skozi vsa leta. Najmanjši delež predstavljajo leta 2004 74 %, največji dele pa zadnja leta, to je 2007 in 2008.

- ***Kapitalska pokritost stalnih sredstev***

Kapitalska pokritost stalnih sredstev se izračuna z delitvijo kapitala in stalnih sredstev. Kazalnik kaže lastniško financiranje stalnih sredstev. Čeprav ne moremo trditi, da z enim virom financiranja financira podjetje eno vrsto sredstev, z drugim virom financiranja pa drugo vrsto, se je kazalnik močno uveljavil v praksi. Nekatera podjetja stremijo k vrednosti, večji od ena, ki naj bi pomenila, da so najbolj nelikvidna sredstva financirana z lastniškim kapitalom, kar povečuje varnost upnikov. Vendar pa vrednost manj kot ena neposredno ne pomeni plačilne nesposobnosti podjetja, saj so stalna sredstva lahko financirana z dolžniškimi dolgoročnimi viri.

Tabela 16: Kazalnik kapitalska pokritost stalnih sredstev

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kapitalska pokritost stalnih sredstev	0,14	0,22	0,18	0,12	0,07	0,08

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Kapitalska pokritost stalnih sredstev je skozi vsa leta pod zaželeno vrednostjo 1. Zadnja leta je še posebej nizka, komaj 0,07, kar kaže, da je podjetje vse bolj zadolženo.

5.4.2 Dobičkonosnost poslovanja

- ***Dobičkonosnost kapitala***

Dobičkonosnost kapitala se izračuna z delitvijo čistega dobička (čiste izgube) in povprečnega kapitala. Kazalnik je s stališča lastnikov najpomembnejši in eden najpogosteje uporabljenih kazalnikov. Pojasnjuje, kako uspešno poslovanje upravlja premoženje lastnikov. Predstavlja, kakšen odstotek čistega dobička pripada lastnikom glede na njihov delež v lastništvu. Dobičkonosnost kapitala je mogoče (z rezerviranostjo) primerjati z zahtevano donosnostjo kapitala: lastniki za svojo udeležbo pri financiranju podjetja zahtevajo določen donos, prilagojen za tveganje. Če poslovanje ne zmore zagotavljati zahtevanega donosa, potem ne uresničuje cilja lastnikov.

Podjetja s precej podobno dobičkonosnostjo kapitala lahko le-to dosegajo na različne načine. Dobičkonosnost kapitala je zmnožek treh komponent – dobičkovnosti prihodkov (ali profitne marže), obračanja sredstev ter razmerja med sredstvi in kapitalom, ki izraža finančno tveganje.

Kazalnik je odvisen od strukture financiranja. Višji kazalnik lahko pomeni večje tveganje na račun velike zadolženosti podjetja. Opozoriti velja, da kaže dobičkonosnost kapitala po knjigovodski vrednosti. Napačno razumevanje kazalnika je, da delničarji lahko zaslužijo takšno donosnost. Lahko bi jo zaslužili, če bi lahko kupili delnice podjetja po knjigovodski vrednosti, kar navadno ni mogoče in če bi podjetje ves dobiček izplačalo. Čeprav meri, kako uspešno poslovanje upravlja premoženje delničarjev, ni sinonim za to, koliko delničarji zaslužijo s svojimi sredstvi.

Tabela 17: Kazalnik čista dobičkonosnost kapitala

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Čista dobičkonosnost kapitala	0,26	0,012	-0,19	0,12	0,38	0,017

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Čista dobičkonosnost kapitala je skozi leta zelo nizka, v letu 2005 celo negativna (-0,19). Leta 2008 znaša komaj 0,017, kar ponovno kaže, da ima podjetje zelo malo čistega dobička.

- ***Dobičkonosnost sredstev***

Dobičkonosnost sredstev ter struktura financiranja sta glavna dejavnika dobičkonosnosti kapitala. Dobičkonosnost sredstev izraža skupni učinek dobičkovnosti prihodkov ter obračanja sredstev. Dobičkonosnost sredstev se izračuna z delitvijo čistega dobička in povprečnih sredstev.

Kazalnik kaže, kako uspešno je poslovodstvo pri upravljanju sredstev. Pove, koliko dobička podjetje zasluži z obstoječimi sredstvi. V literaturi ni enotne opredelitve kazalnika – rešitve se razlikujejo tako za števec kot tudi imenovalec. Pogosto se dobičku v števcu prištejejo še obresti in davek na dobiček, saj se s tem povsem izključi vpliv financiranja na vrednost kazalnika.

Tabela 18: Kazalnik čista dobičkonosnost sredstev

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Čista dobičkonosnost sredstev	0,04	0,003	-0,03	0,01	0,02	0,001

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Čista dobičkonosnost sredstev kaže, da ima podjetje skozi leta majhen dobiček s trenutnimi sredstvi in je predvsem odvisno od kreditov. Leta 2008 znaša komaj 0,001, kar kaže, da je bilo podjetje popolnoma odvisno od drugih sredstev.

- **Čista dobičkonosnost prihodkov**

Čista dobičkonosnost prihodkov se izračuna z delitvijo čistega dobička (čiste izgube) in prihodkov. Vrednost kazalnika je smiselno primerjati zgolj v okviru panoge. Panoge, kjer je obračanje sredstev hitro, imajo navadno nižjo dobičkonosnost prihodkov, in nasprotno. Pogosteje se uporablja kazalnik, v praksi imenovan profitna marža, kjer je v števcu le dobiček iz poslovanja, v imenovalcu pa prihodki od prodaje. Kazalnik vpliva na dobičkonosnost sredstev in kapitala.

Tabela 19: Kazalnik čista dobičkonosnost prihodkov

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Čista dobičkonosnost prihodkov	0,04	0,004	-0,05	0,02	0,07	0,003

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Kazalnik dobičkonosnosti pokaže, da je podjetje leta 2005 izkazovalo negativno dobičkonosnost, ostala leta so kazalniki sicer pozitivni, vendar vseeno prenizki, da bi bila uspešnost podjetja zadovoljiva.

5.4.3 Plačilna sposobnost

Plačilna sposobnost podjetja se grobo ugotavlja s primerjavo unovčenja sredstev z zapadlostjo obveznosti do virov financiranja. Poslovodstvo ima za napovedovanje plačilne sposobnosti na voljo dodatne informacije o plačilni sposobnosti, temelječe na predračunih denarnih tokov. Teh pa zunanji analitik nima. Kazalniki so zanimivi za posojilodajalce, ki pri odobritvi posojila upoštevajo vrednost določenih kazalnikov več zaporednih obdobj ali zahtevajo, da vrednosti ne smejo pasti pod določeno kritično mejo.

- ***Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog***

Dolgoročno pokritost dolgoročnih sredstev dobimo pri delitvi seštevka kapitala, dolgoročne rezervacije in dolgoročne obveznosti s seštevkom dolgoročnih sredstev in zaloge. Kazalnik kaže dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev in normalnih zalog. Ob vrednosti kazalnika ena bi bilo spoštovano tako imenovano zlato bilančno pravilo. Zaloge se uvrščajo v imenovalce kazalnika zato, ker se tudi v okviru gibljivih sredstev pojavlja neki normalni, stalni obseg sredstev, ki so na neki način "trajna". Kazalnik je konservativen indikator plačilne sposobnosti, saj predpostavlja, da zalog ni mogoče unovčiti v kratkem obdobju.

Tabela 20: Kazalnik trajno in dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Trajno in dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev	0,63	1,16	0,94	0,92	0,93	0,96

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Kazalnik je leta 2004 znašal 1,16, kar je več od zaželenih vrednosti 1. Tudi ostala leta se giblje okoli te vrednosti, kar nakazuje, da je podjetje plačilno sposobno.

Pogosteje se namesto tega kazalnika uporablja njemu komplementaren kazalnik, imenovan:

- ***Hitri test ali pospešeni koeficient***

Hitri test dobimo z delitvijo kratkoročnih sredstev-zaloge in kratkoročnih obveznosti. S primerjavo kratkoročnih sredstev, zmanjšanih za zaloge, ter kratkoročnih obveznosti prav tako izraža razmerje med unovčljivostjo kratkoročnih sredstev ter zapadlostjo kratkoročnih obveznosti. Čeprav se v literaturi pogosto pojavljajo "pravilne" vrednosti kazalnika, ki naj bi bile več od ena, pa je vrednost odvisna od dejavnosti. Tudi za ta kazalnik velja, da konservativno kaže plačilno sposobnost zaradi predpostavke o neunovčljivosti zalog. Zaradi tega je v panogah, ki imajo hitro unovčljive zaloge vrednost kazalnika varneje manjša.

Tabela 21: Kazalnik hitri koeficient

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hitri koeficient	0,36	1,48	0,87	0,88	0,81	0,77

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Hitri koeficient nam pokaže, da podjetje skozi leta nima težave s plačevanjem trenutnih obveznosti, leta 2008 pokrije 77 % obveznosti, kar pomeni, da je podjetje finančno sposobno, vendar z velikimi dolgovi.

Poleg hitrega testa se v podobnem smislu pogosto uporablja tudi naslednji kazalnik, ki pa mora imeti večjo vrednost kot hitri test, saj ne predpostavlja dolgoročnega financiranja zalog:

- **Kratkoročni koeficient**

Kratkoročni koeficient se izračuna z delitvijo kratkoročnih sredstev in kratkoročnih obveznosti. Zadnji kazalnik kaže, koliko kratkoročnih terjatev iz poslovanja (terjatev do kupcev in drugih terjatev, unovčljivih najpozneje v letu dni) je pokritih s kratkoročnimi obveznostmi iz poslovanja (z obveznostmi do dobaviteljev in z drugimi obveznostmi iz poslovanja, ki zapadejo v plačilo najpozneje v letu dni). Je zelo grob pokazatelj plačilne sposobnosti, saj brez primerjave rokov dospelosti kratkoročnih terjatev iz poslovanja z roki dospelosti kratkoročnih obveznosti iz poslovanja še ni mogoče trditi, da je plačilna sposobnost podjetja zagotovljena, če je vrednost tega kazalnika 1 ali več.

Tabela 22: Kazalnik kratkoročno pokritje kratkoročnih obveznosti

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kratkoročno pokritje kratkoročnih obveznosti	0,41	1,70	0,87	0,84	0,79	0,86

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Ker na plačilno sposobnost podjetja vplivajo tudi obveznosti iz financiranja ter druga kratkoročna sredstva, na podlagi tega kazalnika ni mogoče podati trdnejših sklepov o plačilni sposobnosti.

5.4.4 Gospodarnost

Kazalnik najbolj sintetično odraža gospodarnost poslovanja s prikazom intenzivnosti odmika celotnih prihodkov od celotnih odhodkov. Vrednost kazalnika je primerljiva zgolj med podjetji v okviru iste panoge.

- **Gospodarnost poslovanja**

Gospodarnost poslovanja izračunamo s pomočjo delitve prihodkov iz poslovanja in odhodkov iz poslovanja.

Tabela 23: Kazalnik gospodarnost poslovanja

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gospodarnost poslovanja	1,02	1,04	0,97	1,06	1,06	1,01

Vir: SŽ v številkah, 2003-2008

Kazalnik gospodarnosti poslovanja kaže, da je podjetje Slovenske železnice, d. o. o. skozi leta poslovalo z dobičkom, razen leta 2005, kjer je poslovalo z izgubo.

6 AKTUALNO STANJE V PODJETJU S.Ž.

Osrednji ukrepi Slovenskih železnic v zadnjih mesecih so bili osredotočeni na izboljšanje poslovanja, kadrovsko prestrukturiranje in finančno sanacijo podjetja. Tako je bil konec lanskega leta uspešno izpeljan prvi od predlaganih ukrepov, ki je kratkoročno zagotovil kapitalsko ustreznost Slovenskih železnic (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slozeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

SŽ so na dan 31. decembra 2009 imele 95 milijonov evrov osnovnega kapitala, 80 milijonov evrov bilančne izgube in stanje kreditov v višini 349,8 milijona evrov. Bilančna izguba, ki je posledica prenesene izgube iz preteklih let, obremenjuje in otežuje poslovanje SŽ predvsem z vidika kapitalske ustreznosti. Leta 2004 je bila izvedena delna sanacija družbe, ki je nekatere težave kratkoročno rešila, reševanje drugih težav pa odložila v prihodnost. Osnovni kapital SŽ je po delni sanaciji leta 2004 znašal 95 milijonov evrov, bilančna izguba 41 milijonov evrov, stanje kreditov pa je bilo 235 milijonov evrov. Razlika med stanjem kreditov leta 2004 in leta 2009 znaša 115 milijonov evrov in je večinoma nastala zaradi najema kreditov za nakup lokomotiv, vzdrževanje vozil in nabavo tovornih vagonov v skupnem znesku skoraj 90 milijonov evrov. V obdobju od 2004 do 2009 je zaradi financiranja obstoječih obveznosti dejansko nastala dodatna zadolženost v višini 30 milijonov evrov (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slozeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Podjetje je določilo ukrepe sanacije, ki so pomembni za dolgoročno plačilno sposobnost in ustrezno kapitalsko strukturo družbe, pozitivno poslovanje leta 2011 in dolgoročno pozitivno poslovanje. Poleg finančnih posledic v primeru stečaja družbe bi bile precej neugodne tudi druge posledice. Pri prebivalstvu (potniški promet) bi se zmanjšala mobilnost prebivalstva, to bi pomenilo 16,7 milijona neprepeljanih potnikov na leto (46.000 neprepeljanih potnikov na dan), prekinjene bi bile tudi mednarodne potniške povezave, izpad prihodkov bi znašal 35,6 milijona evrov (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slozeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

V gospodarstvu bi morebitni stečaj pomenil za 11 milijonov ton neprepeljanega tovora, izgubili bi 66 milijonov prihodkov, motena bi bila oskrba slovenskega in tujega gospodarstva. Socialno ogroženih bi bilo skoraj 12 tisoč delovnih mest, ki so povezana s sistemom Slovenskih železnic, od tega je okrog 10 tisoč delovnih mest v sistemu Slovenskih železnic; posredno pa bi bilo ogroženih še 36 tisoč državljanov (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slozeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Ukrepi za poslovno sanacijo vsebujejo načrtovano povečanje prihodkov za 6 milijonov evrov, zmanjšanje stroškov za 10 milijonov evrov in zmanjšanje stroškov dela zaradi čakanja na delo za 5 milijonov evrov. Republika Slovenija naj bi zagotovila plačilo 31 milijonov evrov za opravljanje obveznih gospodarskih javnih služb. S socialnimi partnerji je bil dosežen dogovor o znižanju plač v obdobju od 1. januarja do 30. junija 2010, ki bo pomenil prihranek devet milijonov evrov. Dogovor o ukrepih za izboljšanje poslovanja, ki velja do 30. junija 2010, vključuje znižanje plač do pet odstotkov, za zaposlene, ki imajo sklenjene individualne pogodbe, pa je dogovorjeno znižanje plač za deset odstotkov. Prav tako je izključeno plačilo stimulacij (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Dolgoročno kapitalsko ustreznost družbe bi lahko zagotavljali, če država, poleg priznane terjatve za opravljene storitve v potniškem prometu v višini približno 38,4 milijona evrov, prevzame posojila z njenim poroštvom v vrednosti 123,6 milijona evrov, ki so posledica kreditov, najetih v času pred delno sanacijo leta 2004. Preveriti bo treba tudi prelivanje sredstev s področja transporta v infrastrukturo v obdobju od leta 1986 do leta 1993, kar bo preverila posebna zunanja revizija. Znesek teh sredstev je ocenjen v višini 101,2 milijona evrov (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Likvidnostne težave bi lahko rešili z izdajo obveznic v višini 200 milijonov evrov za reprogramiranje kratkoročnih dolgov in pridobitev nujnih sredstev za vzdrževanje. Kadrovska sanacija bo izvedena predvsem s pospešenim naravnim odlivom. V letih od 2010 do 2012 bo 1.361 zaposlenih izpolnjevalo pogoje za upokožitev oziroma bodo te pogoje izpolnjevali v največ dveh letih. Predvidena je tudi prerazporeditev invalidov v invalidsko podjetje SŽ ŽIP. Vprašanje presežnih delavcev se bo tako, kolikor bo mogoče, razreševalo z upokožitvami, prezaposlitvami, z dogovori za prenehanje pogodb o zaposlitvi, v skrajnem primeru pa z običajnimi postopki odpuščanj (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Za zagotovitev dolgoročnega pozitivnega poslovanja bo nujno treba izvesti vse predvidene ukrepe, zlasti ukrepe za finančno prestrukturiranje in ukrepe, ki so že dogovorjeni in za katere je pristojna država. Uspešnost ukrepov prikazuje dejstvo, da so Slovenske železnice, d. o. o. maja 2010, prvič po oktobru 2008, poslovale pozitivno. Poslovni izid iz poslovanja (EBIT) je dosegel 849.000 €, čisti poslovni izid pa je bil pozitiven v višini 281.000 €. Dobiček je predvsem posledica rezultatov tovrnega prometa ter varčevalnih ukrepov na različnih področjih. Na drugi strani so se zmanjšali poslovni odhodki, ki so bili maja za 3,5 odstotka manjši, kot je bilo načrtovano. (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Bivši direktor Deutsche Bahna, Hartmut Mehdorn, je vladi predlagal ter predstavil predlog ustanovitve slovenskega logističnega holdinga. S tem naj bi prišlo do ohranitve delovnih mest ter do pozitivne sinergije, od katere bi imeli koristi tako v Slovenskih železnicah kot v Luki Koper in v Intereuropi ter drugih podjetjih, ki bi se morebiti še vključila v holding. (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

V zadnjih mesecih je tako po Mehdornovih besedah postalo jasno, da Slovenske železnice same ne bodo prišle do denarja, da se Luka Koper sooča z vse večjo konkurenco in da je potrebno prestrukturiranje zadolženosti Intereurope. Pravi, da so možni trije scenariji. Če ne bi naredili ničesar, bi po njegovem mnenju Slovenija izgubila svoj geostrateški položaj in logistično znanje, izgube pa bi bile tudi v finančnem smislu. Če bi se najprej lotili prestrukturiranja železnic in nato ostalega, bi to v prihodnjih letih pomenilo 250 milijonov evrov stroškov, rezultatov pa ne bi bilo. Mehdorn zato priporoča tretjo možnost: prestrukturiranje in povezovanje hkrati. (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Povezovanje pristanišča, cestnega in železniškega prevoza je po Mehdornovih besedah prava rešitev, ki bi prinesla vrsto sinergij, in sicer takojšnjo v višini 20 milijonov evrov in poznejšo v višini 40 milijonov evrov, poleg tega pa bi se lahko izognili prikrivanju naložb in dosegli prihranek v višini 50 milijonov evrov. Veliko, močno podjetje bi imelo tudi več možnosti za morebitne prihodnje prevzeme. (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Pri oblikovanju holdinga je najprej nujno takojšnje prestrukturiranje Slovenskih železnic, zagotovitev dodatne likvidnosti Intereurope in izboljšanje poslovanja Luke Koper. Sledila bi ustanovitev integrirane družbe, ki pa jo mora najprej potrditi slovenska vlada. Zato je treba, tako meni Mehdorn, čim prej pripraviti predlog za odločitev vlade. (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

Vse tri poslovne enote bi bile v 100-odstotni lasti slovenskega logističnega holdinga, večinski lastnik holdinga pa bi bila slovenska vlada. Gradnja drugega tira in ostale železniške infrastrukture je potrebna, da bo Luka Koper sploh lahko izkoristila potenciala. Hkrati se morajo tudi Slovenske železnice spremeniti in se modernizirati ter uvesti poslovni model, ki bo kos izzivom prihodnosti. (glej Slovenske železnice, d. o. o., 2010. Dostopno na <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>).

7 ZAKLJUČEK

Koncesijska pogodba je dovoljenje za opravljanje javne službe, in sicer v javno korist, javno dobro. Slovenske železnice že nekaj let na podlagi koncesijske pogodbe opravljajo prevoz potnikov. Namen koncesijske pogodbe je izboljšati storitev in le-te narediti dostopne vsem. S koncesijo so storitve Slovenskih železnic kakovostnejše, pa tudi cenovno bolj dostopne. Ker so bile Slovenske železnice edino podjetje, ki je opravljalo storitev železniškega potniškega prometa, so dobile koncesijo brez razpisa, saj ni bilo konkurenčnih podjetij.

Namen diplomskega dela je bila predstavitev podjetja ter računovodska analiza podjetja, ki nam bi pokazala uspešnost oziroma neuspešnost poslovanja podjetja. S tem namenom sem na začetku diplome postavila tri hipoteze. Prva hipoteza je bila potrjena z analizo poslovanja podjetja med letoma 2006 in 2007. Poslovanje podjetja se je zaradi reorganizacije poslovanja izboljšalo in dobiček je večji za okoli 9 milijonov evrov. Razlika je bila očitna, vendar so večino prihodkov pridobile s prodajo zemljišč, kar pa dolgoročno ni vplivalo na izboljšanje poslovanja.

Z analizo poslovanja potniškega prometa med letoma 2007 in 2008 sem potrdila drugo hipotezo, ki je določala, da podjetje posluje z izgubo v potniškem prometu. Na izgubo pri poslovanju vplivajo manjši prihodki iz naslova opravljanja storitev obvezne gospodarske javne službe prevoza potnikov (koncesija) in preveliki stroški opravljanja le-te. Rešitev za potniški promet bi bila preusmeritev cestnega prometa na železnice, vendar to lahko omogoči le reorganizacija celotne prometne sheme.

Skozi vse analize sem potrdila tudi tretjo hipotezo, in sicer, da trenutna organiziranost SŽ vpliva na poslabšanje poslovnega izida. Ker se stanje podjetja vsako leto slabša, je bila letos izvedena reorganizacija podjetja, ki že prinaša občutne razlike v poslovanju. Čeprav na poslabšanje poslovanja skozi leta vplivajo različni dejavniki, ne samo organiziranost družbe, je ta vseeno poglaviti razlog.

Čeprav je enota Tovorni promet izboljšala poslovanje, enota Potniški promet v letošnjem letu ni dosegla boljših rezultatov, prav nasprotno, prepeljanih je bilo manj potnikov kot v prejšnjem letu. Del krivde za slabo poslovanje potniškega prometa nosi tudi država, saj imajo Slovenske železnice s strani podeljevalca koncesije določeno, katere storitve morajo opravljati na določenih krajih. Največ izgube ustvarijo na krajih, kjer morajo zaradi koncesije opravljati železniške potniške prevoze, vendar je na žalost zanimanje za le-te zelo majhno (odročni kraji) in se s prodanimi vozovnicami ne pokrijejo stroški. Za to seveda dobijo nadomestilo, ki pa ne pokrije vseh stroškov, katere imajo SŽ z ohranjanjem določene linije.

8 LITERATURA IN VIRI

1. BOHINC, R., PIRNAT, R. Osebe javnega prava: javni zavodi, javna podjetja, javne agencije, javni skladi. GV založba, 2005.
2. FERK, P. et al. Javne službe, državne pomoči in javno-zasebna partnerstva. GV založba, 2008.
3. Kadrovski informacijski sistem - KIS, 29. 10. 2008.
4. KOLETNIK, Franc, Analiziranje računovodskih izkazov. Ekonomska-poslovna fakulteta Maribor, 1997.
5. KONČINA, Tatjana. Ekonomika poslovanja javnega podjetja KSP Litija d. o. o.: diplomsko delo visokošolskega programa. Ljubljana, 2005.
6. LIPOVEC, Filip, Analiza in planiranje poslovanja, ČGP Delo, TOZD Gospodarski vestnik, 1983.
7. MUŽINA, A., PIRNAT, R. Koncesije: pravna ureditev koncesijskih razmerij v Sloveniji in EU. Primath, Ljubljana, 2004.
8. PEČAR, Z., GRAMC, B. Ekonomika javnih podjetij in javnih zavodov. Fakulteta za Upravo, 2005.
9. PEVCIN, Primož. Ekonomika javnih podjetij in zavodov. Fakulteta za Upravo, 2008.
10. PRATT, S., REILLY, R., SCHWEIHS R. Valuing a Business. McGraw-Hill Professional, 2000.
11. PUČKO, Danijel, Analiza in načrtovanje poslovanja, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2004.
12. ROZMAN, Rudi, Planiranje poslovanja podjetja, Gospodarski vestnik, 1993.
13. SETNIKAR-CANKAR, S. et al. Ekonomika in analiza poslovanja: specialistični študij: študijsko leto 2001/2002. Visoka upravna šola, 2002.
14. SETNIKAR-CANKAR, S. et al. Ekonomika javnega sektorja s proračunskim financiranjem. Fakulteta za Upravo, 2008.
15. SLAPNIČAR, Sergeja, Analiza računovodskih izkazov s kazalniki, Ekonomska fakulteta Ljubljana, 2003.
16. Slovenske železnice, d. o. o., 2005. Slovenske železnice v številkah.
17. Slovenske železnice, d. o. o., 2006. Slovenske železnice v številkah.
18. Slovenske železnice, d. o. o., 2007. Slovenske železnice v številkah.
19. Slovenske železnice, d. o. o., 2008. Slovenske železnice v številkah.
20. WILLIAMSON, D. et al. Strategic management and business analysis. Elsevier Butterworth-Heinemann Linacre House, 2004.

8.1 ČLANKI

1. KOVAČ, Polonca. Javna pooblastila v sistemu lokalne samouprave. Lex localis. Letnik 2007, št. 01, str. 1-17.
2. PIRNAT, Rajko. Koncesijska pogodba. Podjetje in delo. Letnik 2003, št. 6, str. 1607.
3. PIRNAT, Rajko. Podelitev koncesije po Zakonu o javno-zasebnem partnerstvu. Podjetje in delo. Letnik 2007, št. 7, str. 1185
4. REJC, A., PEVCIN, P. Sodobno spremljanje (merjenje in ocenjevanje) uspešnosti poslovanja javnih podjetij. Zbornik znanstvenih razprav. Letnik 2001, str. 269-298.
5. VILER-KOVAČIČ, Adrijana, Koncesije, koncesije ... Pravna praksa, letnik 2004, št.: 7, str. 25.

8.2 PRAVNI VIRI

1. Akt o ustanovitvi družbe Slovenske železnice, d. o. o.
2. Odlok o preoblikovanju javnega podjetja Slovenske železnice d. d. v družbo z omejeno odgovornostjo – Holding Slovenske železnice, d. o. o. (SV821/ 04 in spremembe sprejete 3. 2. 2005).
3. Pravilnik o notranji organizaciji (URO 4/2006).
4. Pravilnik o notranjem redu na železnici Ur. I. RS št. 88/2008.
5. Uredba (ES) št. 1370/2007 Evropskega parlamenta in sveta o javnih storitvah železniškega in cestnega potniškega prevoza ter o razveljavitvi uredb Sveta št. 1191/69 in št. 1107/70.
6. Zakon o železniškem prometu (ZZeIP-UPB4) Ur. I. RS št. 44/2007, št. 15/2007.
7. Zakon o varnosti v železniškem prometu (ZVZeIP) Ur. I. RS št. 61/2007.
8. Zakon o prevoznih pogodbah v železniškem prometu (ZPPŽP) Ur. I. RS št. 61/2000.
9. Zakon o davku na dodano vrednost.
10. Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP-UPB3) Ur. I. RS št. 93/2007.
11. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o železniškem prometu (Ur. I. RS, št. 15/07).
12. Zakon o preoblikovanju in privatizaciji javnega podjetja Slovenske železnice d. d. (Ur. I. RS št. 26/2003 - prenehal veljati 7. 3. 2007).
13. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1) Ur. I. RS št. 42/2006, št. 60/2006, št. 10/2008-ZGD-1A, št. 68/2008-ZGD-1B.
14. Zakon o javno-zasebnem partnerstvu Ur. I. RS št. 127/2006.
15. Zakon o gospodarskih javnih službah Ur. I. RS št. 32/1993, št. 30/98- ZZLPP, št. 127/2006.
16. Zakon o javnem naročanju Ur. I. RS, št. 128/2006 – ZJN-2, 16/2008, 19/2010.

8.3 SPLETNI VIRI

1. Uradni list RS URL= <http://www.uradni-list.si/1/>; 1. 3. 2010.
2. Sindikat strojevodij Slovenije, Predpisi URL= http://www.sindikat-strojevodij.si/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=37&Itemid=55; 1. 3. 2010.
3. Slovenske železnice, potniški promet, URL= <http://www.slo-zeleznice.si/>; 1. 3. 2010.
4. Slovenske železnice, tovorni promet, URL= <http://www.sz-tovornipromet.si/>; 1. 3. 2010.
5. Wikipedija, Slovenske železnice, URL= http://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenske_%C5%Beeleznice; 1. 3. 2010.
6. Slovenske železnice, d. o. o., 2010. URL= <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije>, 2010.
7. SŽ d. o. o., 2009. URL= <http://www.slo-zeleznice.si/sl/podjetje/zamedije/novice>, 28. 12. 2009.

8.4 DRUGI VIRI

- Ustni vir kadrovske službe SŽ d. d., Ljubljana
- Ustna pomoč mentorice
- Ustna pomoč oddelka za potniški promet
- Pomoč ostalih zaposlenih

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Odvisna podjetja, ki skupaj s podjetjem sestavljajo skupino podjetij Slovenske železnice	17
Tabela 2: Št. zaposlenih po dejavnostih	18
Tabela 3: Bilanca stanja podjetja SŽ d. o. o. v obdobju 2007-2008	24
Tabela 4: Poslovni izid podjetja SŽ d. o. o. v obdobju 2003-2008	27
Tabela 5: Struktura (v %) poslovnega izida v obdobju 2003-2008	28
Tabela 6: Primerjava poslovnega izida med letoma 2006/2007	30
Tabela 7: Primerjava poslovnega izida med letoma 2007/2008	32
Tabela 8: Poslovni izid tovorni promet.....	36
Tabela 9: Poslovni izid – potniški promet.....	37
Tabela 10: Poslovni izid – Vzdrževanje infrastrukture	39
Tabela 11: Izkaz finančnih tokov podjetja SŽ d. o. o.	40
Tabela 12: Finančni položaj.....	42
Tabela 13: Sredstva v obdobju 2003-2008	43
Tabela 14: Kazalnik delež kapitala v financiranju	44
Tabela 15: Kazalnik delež dolgov v financiranju	45
Tabela 16: Kazalnik kapitalaska pokritost stalnih sredstev	45

Tabela 17: Kazalnik čista dobičkonosnost kapitala.....	46
Tabela 18: Kazalnik čista dobičkonosnost sredstev.....	47
Tabela 19: Kazalnik čista dobičkonosnost prihodkov	47
Tabela 20: Kazalnik trajno in dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev	48
Tabela 21: Kazalnik hitri koeficient.....	48
Tabela 22: Kazalnik kratkoročno pokritje kratkoročnih obveznosti	49
Tabela 23: Kazalnik gospodarnost poslovanja.....	49

SEZNAM GRAFIKONOV

Grafikon 1: Organigram SŽ d. o. o.....	20
Grafikon 2: Sredstva podjetja SŽ d. o. o.....	25
Grafikon 3: Obveznosti do virov sredstev podjetja SŽ d. o. o.....	26
Grafikon 4: Izkaz poslovnega izida SŽ d. o. o. v obdobju 2003-2008.....	29
Grafikon 5: Struktura prihodkov.....	34

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

€	Evro
RS	Republika Slovenija
str.	stran
št.	številka
Ur. l.	Uradni list
ZGJS	Zakon o gospodarskih javnih službah
ZJZP	Zakon o javno zasebnem partnerstvu
ZJN-2	Zakon o javnem naročanju
ZZeIP-F	Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o železniškem prometu
ZVZP	Zakon o varnosti v železniškem prometu
ZGD	Zakon o gospodarskih družbah

PRILOGE

PRILOGA 1

Izkaz gibanja kapitala SŽ d. o. o. v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2008

	Vpoklicani kapital		Kapitalske rezerve	Rezerve iz dobička				Presežek iz prevr.	Preneseni poslovnih izidov	Čisti poslovni izid poslovnega leta	Skupaj kapital
	Osnovni kapital	Nevpoklic. kapital		Zakonske rezerve	Rezer. za last. deleže	Lastni posl. deleži	Statutarne rezerve				
tisoč €											
A. Začetno stanje 1. 1. 2008	95.070	0	0	0	0	0	25.168	0	0	61.526	
B. Premiki v kapital	0	0	0	0	0	0	-11.118	0	0	12.554	
a) Vpis vpoklicanega osnovnega kapitala										0	
b) Vpis nevpoklicanega osnovnega kapitala										0	
c) poklic vpisanega osnovnega kapitala										0	
č) Vnos dodatnih vplačil kapitala										0	
d) Vnos čistega poslovn. izida poslovnega leta									1.277	1.277	
e) Vnos zneska prevrednotenij kapitala							-11.118		4.960	-6.158	
f) Druga povečanja sestavin kapitala									17.435	17.435	
g) Pripojitev odvisnih družb											
C. Premiki v kapitalu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
a) Razporeditev čistega dobička kot sestavine kapitala po sklepu uprave in nadzornega sveta										0	

b) Razporeditev čistega dobička za oblikovanje dodatnih rezerv po sklepu skupščine																			0
c) Poravnava izgube kot odbitne sestavine kapitala																			0
č) Oblik. rezerve za lastne deleže iz dr. sest. kap.																			0
d) Zmanjšanje rezerv za lastne poslovne deleže in razporeditev na druge sestavine kapitala																			0
e) Izplačila (obračun) dividend v obliki delnic																			0
f) Druge prerezporeditve sestavin kapitala																			0
Č. Premiki iz kapitala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a) Izplačilo dividend																			0
b) Vračilo kapitala																			0
c) Uporaba presežka iz prevrednotenja (za oslabitvev sredstev)																			0
č) Prenos presežka iz prevrednotenja (v poslovne prihodke ali finančne prihodke)																			0
d) Druga zmanjšanja sestavin kapitala																			0
e) Odtujitev oziroma umik last. delnic in last. posl. deležev																			0
D. Končno stanje 21. 12. 2008	95.070	0	0	0	0	0	0	0	0	14.050	0	-41.276	6.237	0	74.081				
BILANČNI DOBIČEK/IZGUBA												-41.276	6.237	0	-35.038				

Vir: SZ v številkah, 2008

PRILOGA 2

Izkaz gibanja kapitala SŽ d. o. o. v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2007

	Vpoklicani kapital		Kapitalske rezerve		Rezerve iz dobička				Presežek iz prevr.		Preneseni poslovni izid		Čisti poslovni izid poslovnega leta		Skupaj kapital
	Osnovni kapital	Nevpoklic kapital	Zakonske rezerve	Rezer. za last. deleže	Lastni posl. deleži	Statutarne rezerve	Druge rez. iz dobička	Presežek iz prevr.	Preneseni poslovni izid	Čisti poslovni izid poslovnega leta	Čista izguba poslov. leta	Skupaj kapital			
tisoč €															
A. Začetno stanje 1. 1. 2007	95.070	0	0	0	0	0	0	25.390	0	-66.011	0	0	0	54.449	
B. Premiki v kapital	0	0	0	0	0	0	0	-221	0	-19.259	26.557	0	0	7.076	
a) Vpis vpoklicanega osnovnega kapitala														0	
b) Vpis nevpoklicanega osnovnega kapitala														0	
c) poklic vpisanega osnovnega kapitala														0	
č) Vnos dodatnih vplačil kapitala														0	
d) Vnos čistega poslov. izida poslovnega leta											24.962			24.962	
e) Vnos zneska prevrednotenij kapitala								-1.595			1.595			0	
f) Druga povečanja sestavin kapitala								1.373		-8.174				-6.801	
g) Pripojitev odvisnih družb										-11.084				-11.084	
C. Premiki v kapitalu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	26.557	-26.557	0	0	0	
a) Razporeditev čistega dobička kot sestavine kapitala po sklepu uprave in nadzornega sveta														0	
b) Razporeditev čistega dobička za oblikovanje dodatnih rezerv po sklepu skupščine														0	
c) Poravnava izgube kot odbitne sestavine kapitala										26.557	-26.557			0	

č) Oblik. rezerve za lastne deleže iz dr. sest. kap.																								0
d) Zmanjšanje rezerv za lastne poslovne deleže in razporeditev na druge sestavine kapitala																								0
e) Izplačila (obračun) dividend v obliki delnic																								0
f) Druge prerazporeditve sestavin kapitala																								0
Č. Premiki iz kapitala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a) Izplačilo dividend																								0
b) Vračilo kapitala																								0
c) Uporaba presežka iz prevrednotenja (za oslabitev sredstev)																								0
č) Prenos presežka iz prevrednotenja (v poslovne prihodke ali finančne prihodke)																								0
d) Druga zmanjšanja sestavin kapitala																								0
e) Odtujitev oziroma umik last. delnic in last. posl. deležev																								0
D. Končno stanje 21. 12. 2007	95.070	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25.168	0	0	0	0	-58.712	0	0				61.526
BILANČNI DOBIČEK/IZGUBA																		-58.712						-58.712

Vir: SZ v številkah, 2008

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Spodaj podpisana TINA MATOVINA, rojena 24. 12. 1985, študentka univerzitetnega programa UPRAVA, UNI-I. stopnja, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom ZNAČILNOSTI POSLOVANJA PODJETJA SLOVENSKE ŽELEZNICE, D. O. O. moje avtorsko delo. Strinjam se tudi z objavo diplomskega dela na internetu.

Diplomsko delo je lektoriral Grega Rihtar.

Študentka:

TINA MATOVINA

Lektor:

GREGA RIHTAR